

С. Г. Криган

Українська МОВА 1 Усний курс

ББК 81.411.1я72+74.261.2
К 82

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України
(наказ № 118 від 07.02.2012)*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Криган С. Г.

К 82   Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням румунською мовою. Усний курс. 1 клас. – Чернівці : Букрек, 2012. – 144 с. : іл.

ISBN 978-966-399-404-8

ББК 81.411.1я72+74.261.2

ISBN 978-966-399-404-8

© Криган С. Г., 2012
© Видавництво “Букрек”, 2012

Хто я?

cine sunt eu?

Мої іграшки

Jucăriile mele

Ігри

Jocuri de copii

Знайомство

Cunoștința

Усна народна творчість. Казка “Ріпка”

Creația populară orală. Povestea “Ridichea”

Казка “Коза і семеро козенят”

Povestea “Capra cu șapte iezi”

Казка “Колобок”

Povestea “Gogoașa”

Ввічливість

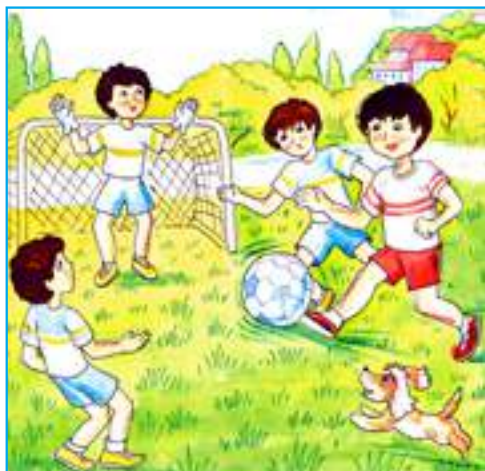

Politețea

Друзі

Prietenii

Родина

Familia

Школа

Клас

Clasa

Навчальне приладдя

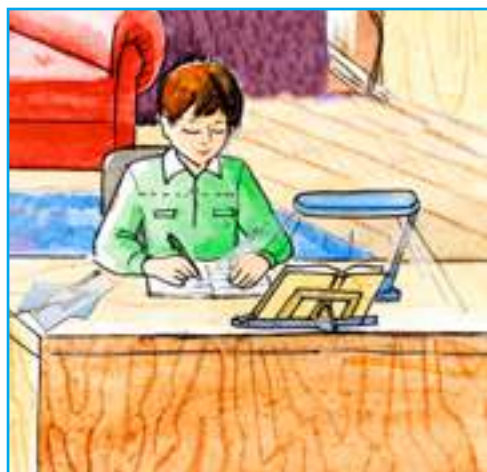

Rechizitele școlare

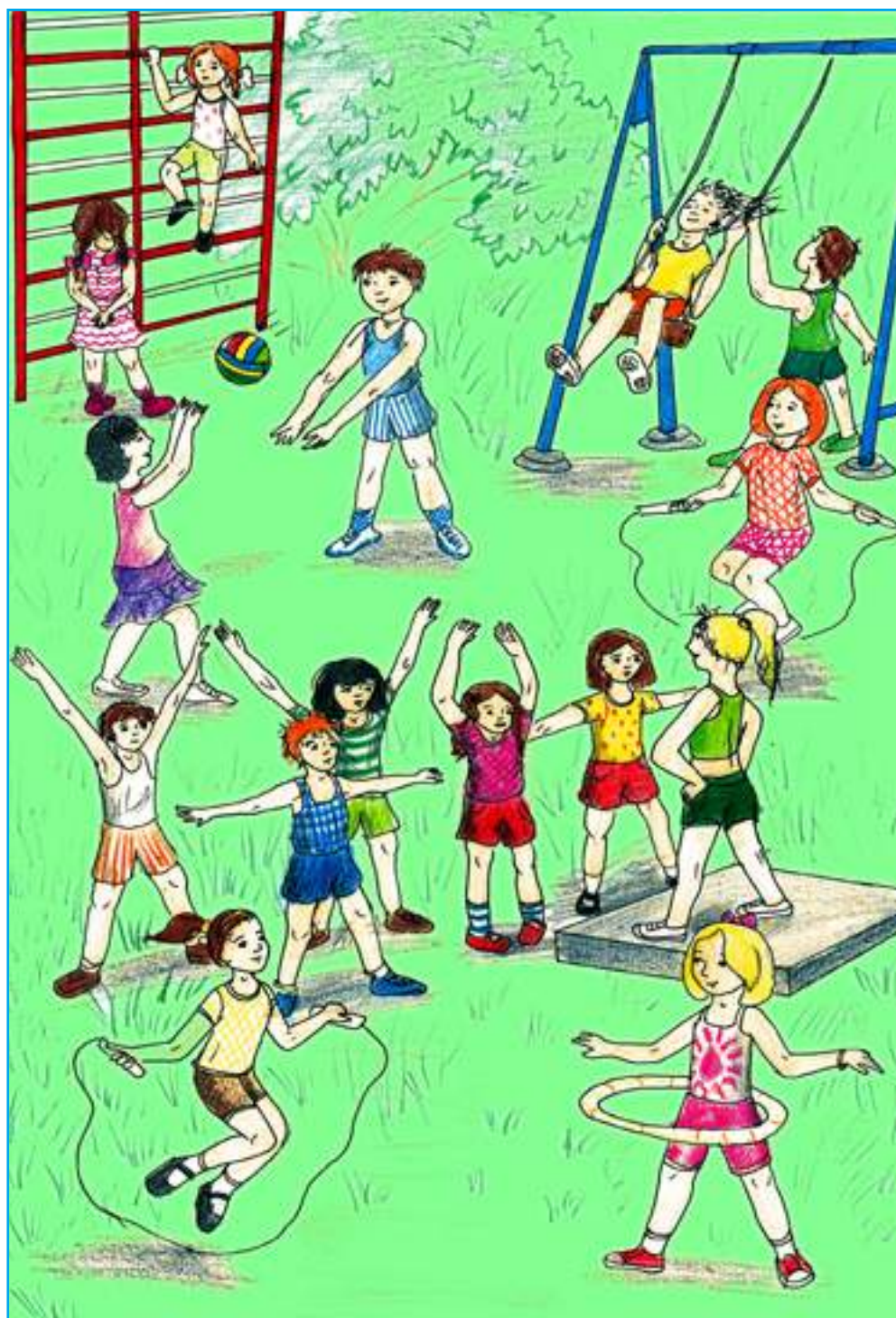

Навчання

Învățământul

Малювання

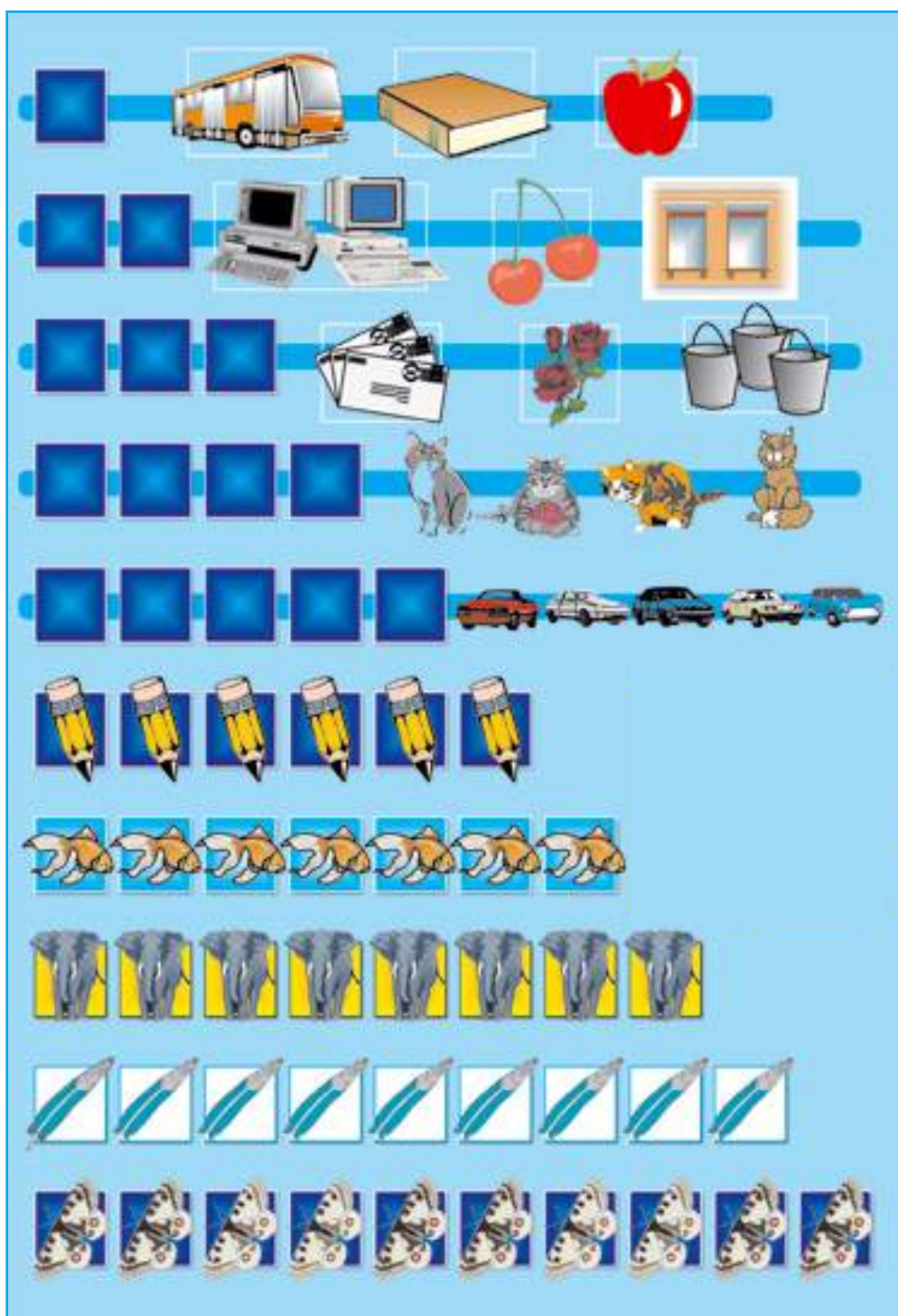

Desenul

Кольори. Лічба

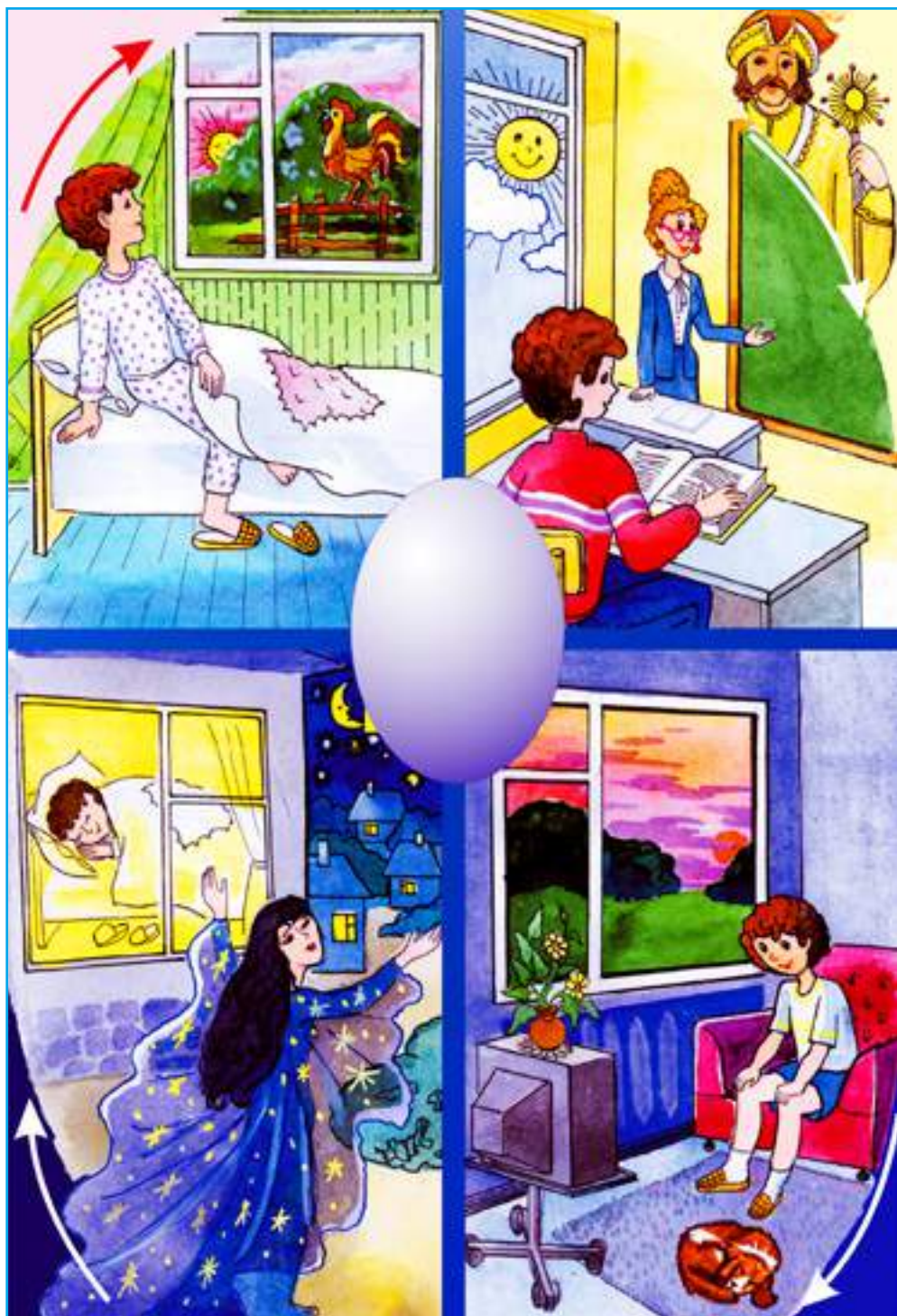

Colorile. Numerația

Доба. Тиждень. Дні тижня

Ziua. Săptămâna. Zilele săptămânei

Осіннь

Toamna

Місяці. Пори року

Lunile. Anotimpurile anului.

Овочі

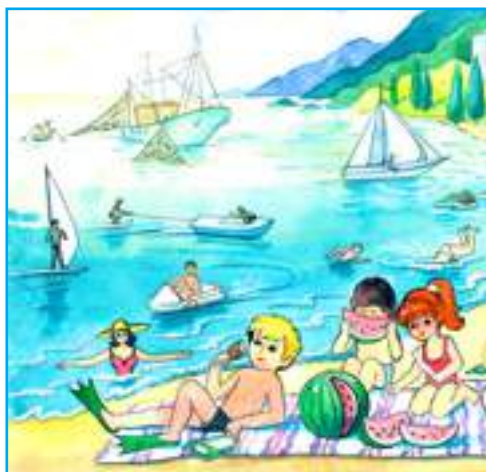

Legumele

Фрукти. Ягоди

Fructele. Fructele de pădure

Зимові розваги

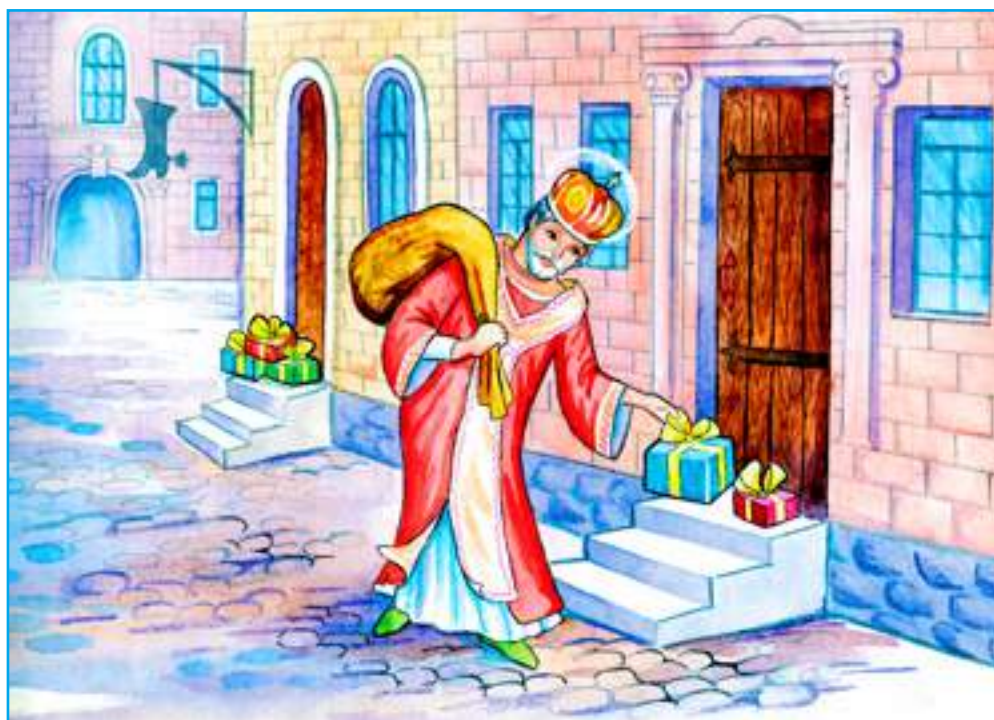

Distracții de iarnă

Святий Миколай. Новий рік

Sfântul Nicolaie. Anul Nou

Різдво. Водохреща. Народні звичаї

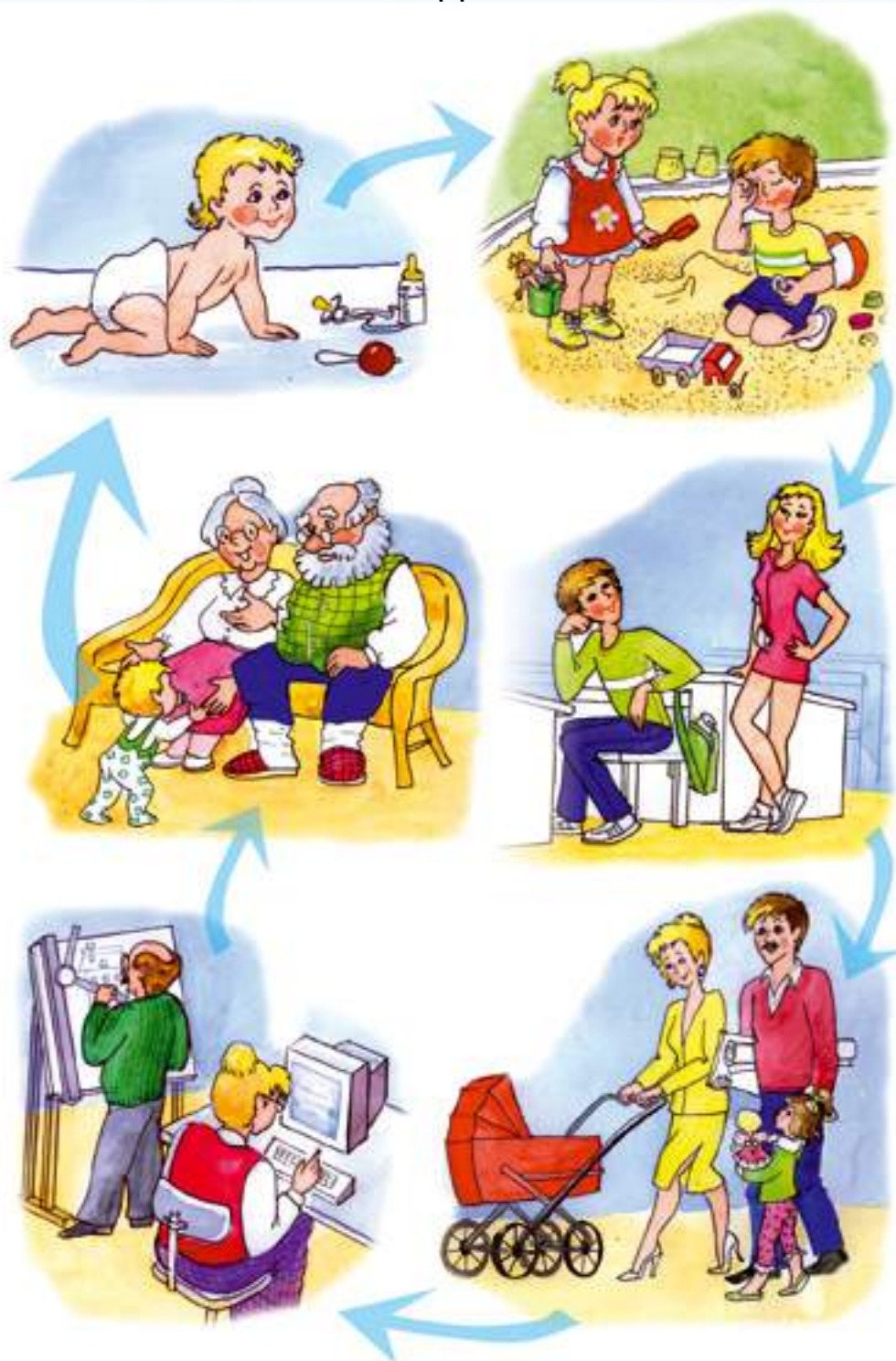

Crăciunul. Boboteaza. Obiceiuri populare

Людина

Omul

Будова тіла

Organele corpului

Гігієна тіла

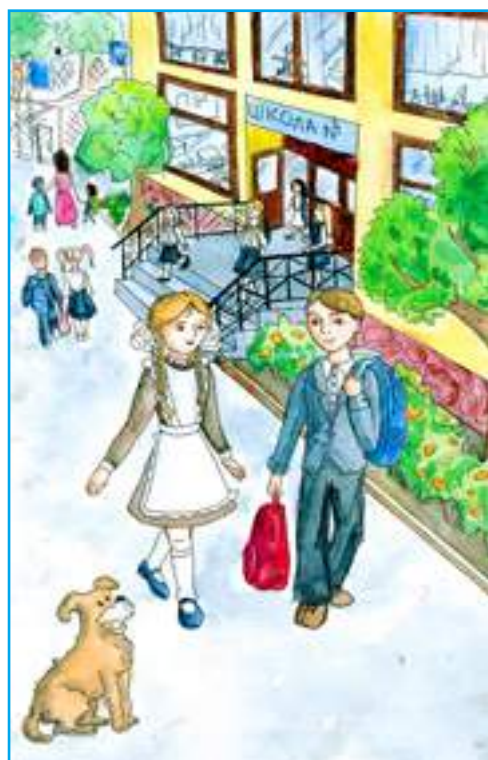

Igiena corpului

Одяг

Îmbrăcămintea

Взуття

Încălțăminte

Дім

Casa

Квартира

Apartamentul

Допомога вдома

Ajutorul acasă

Посуд

Vesela

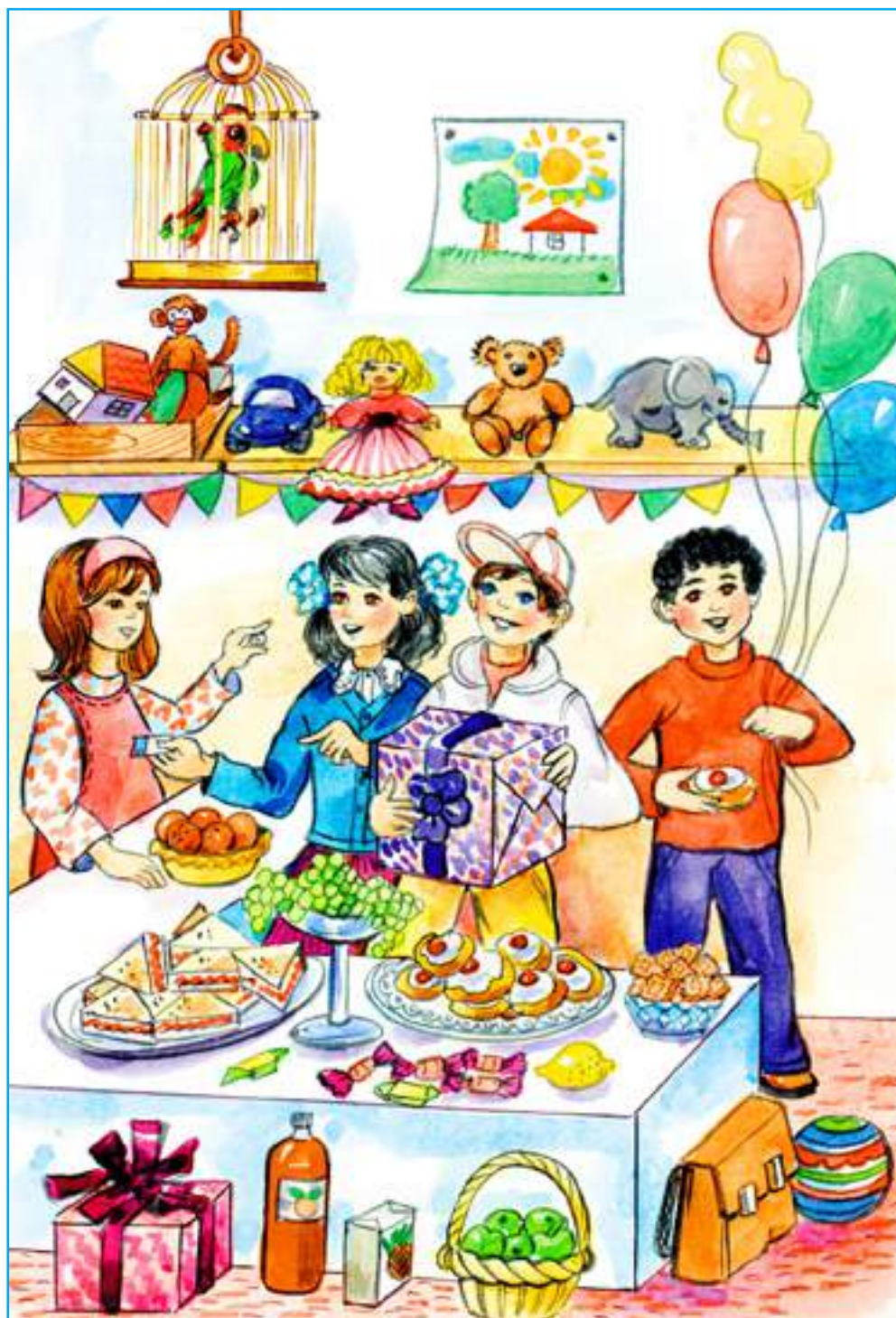

Їжа

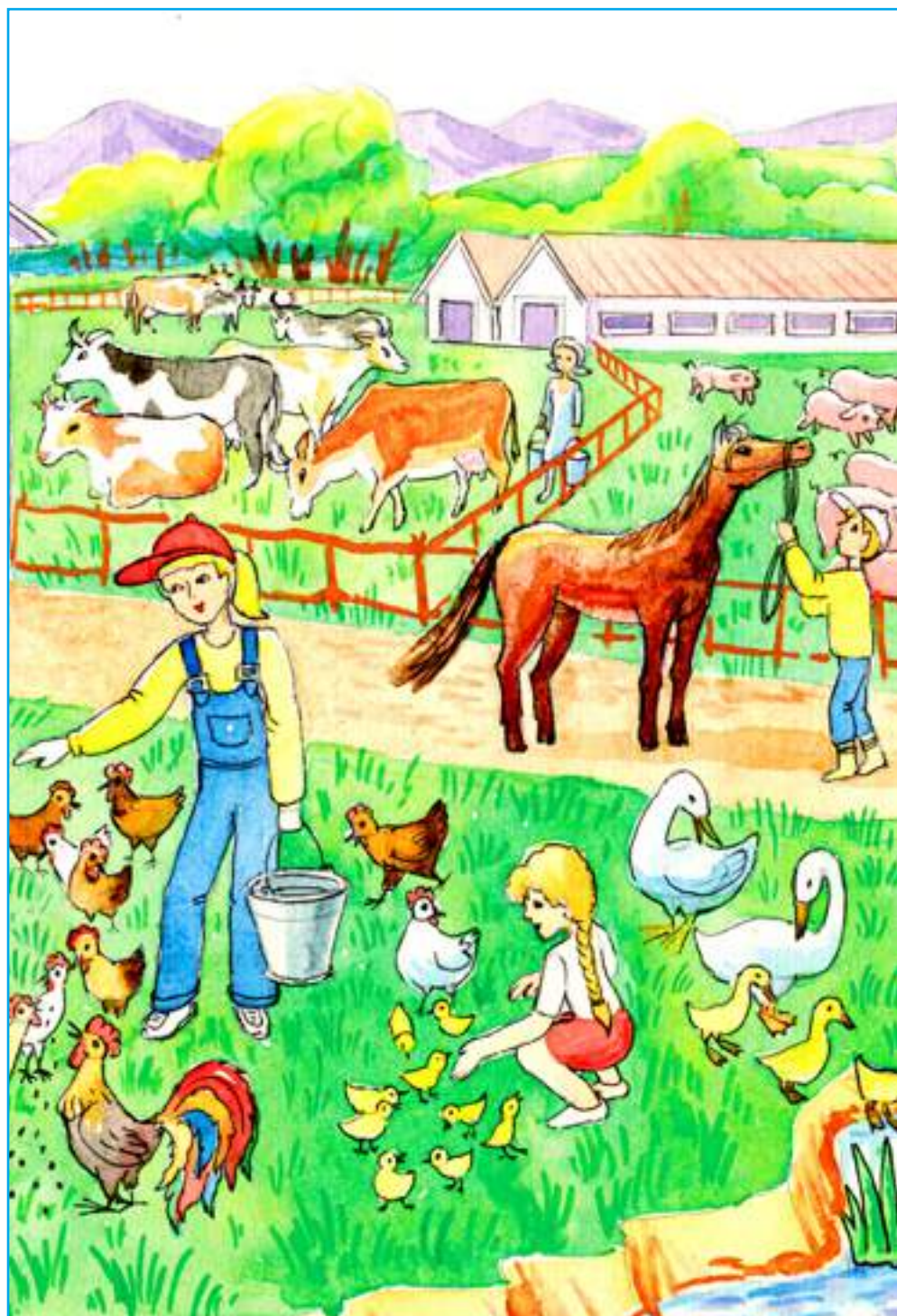

Alimentele

Тваринний світ

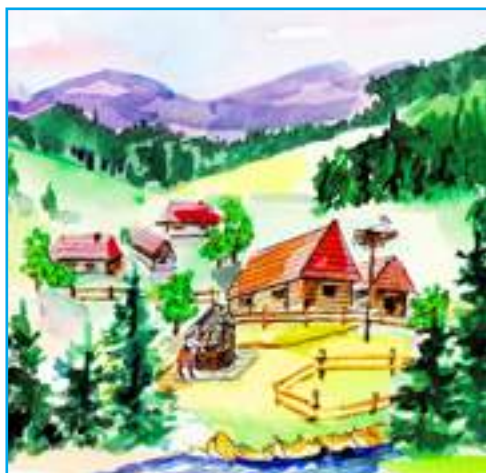

lumea animalelor

Рослинний світ

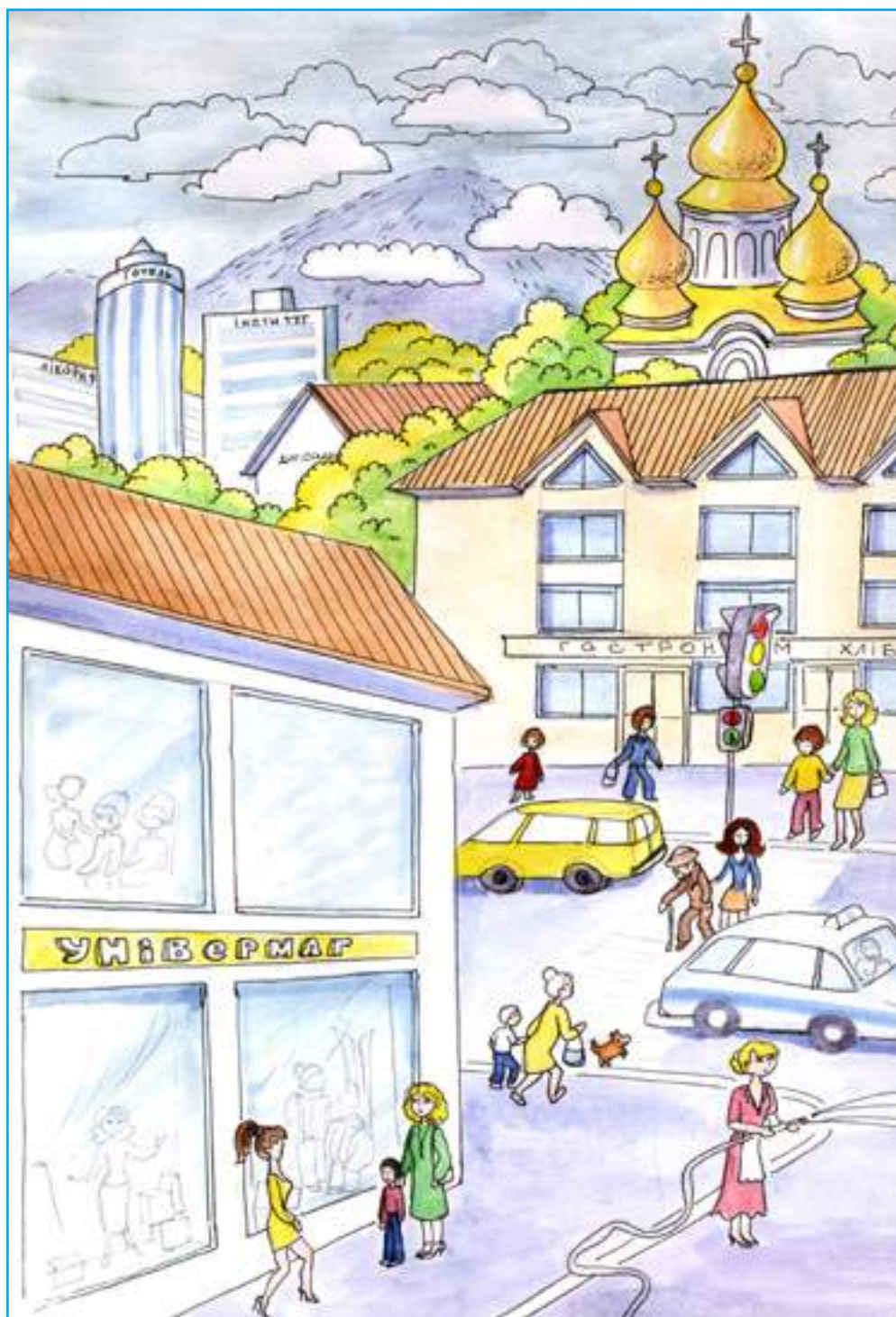

Lumea plantelor

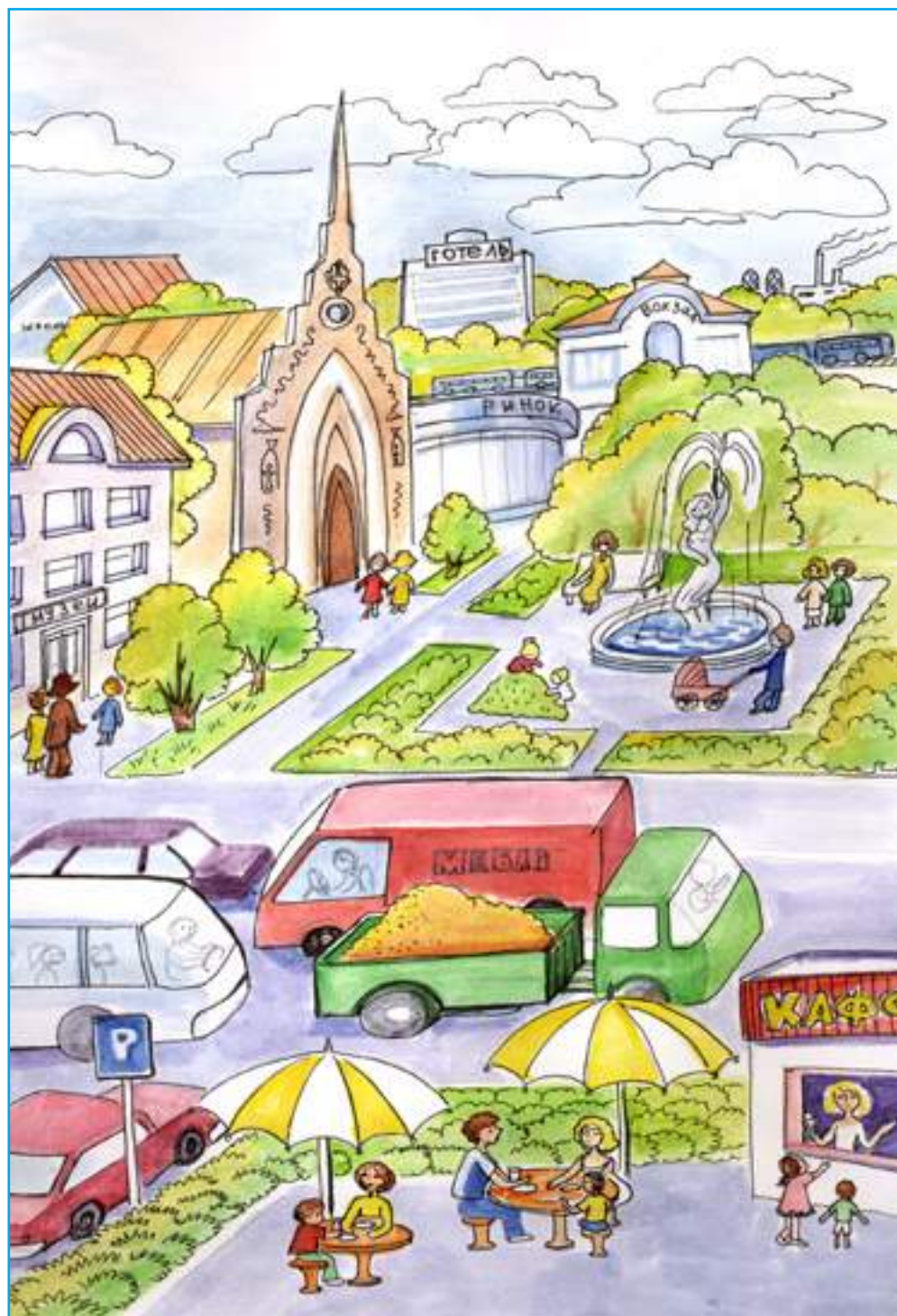

Місто

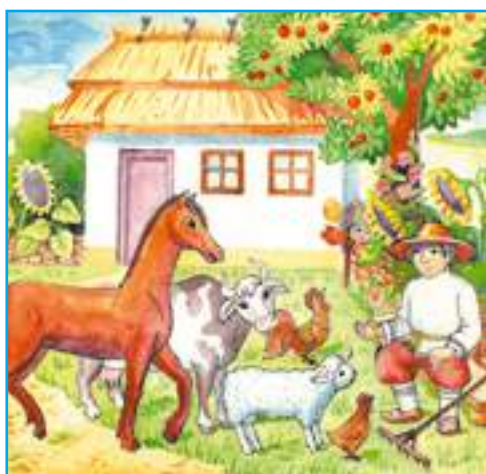

Oraşul

Село

Satul

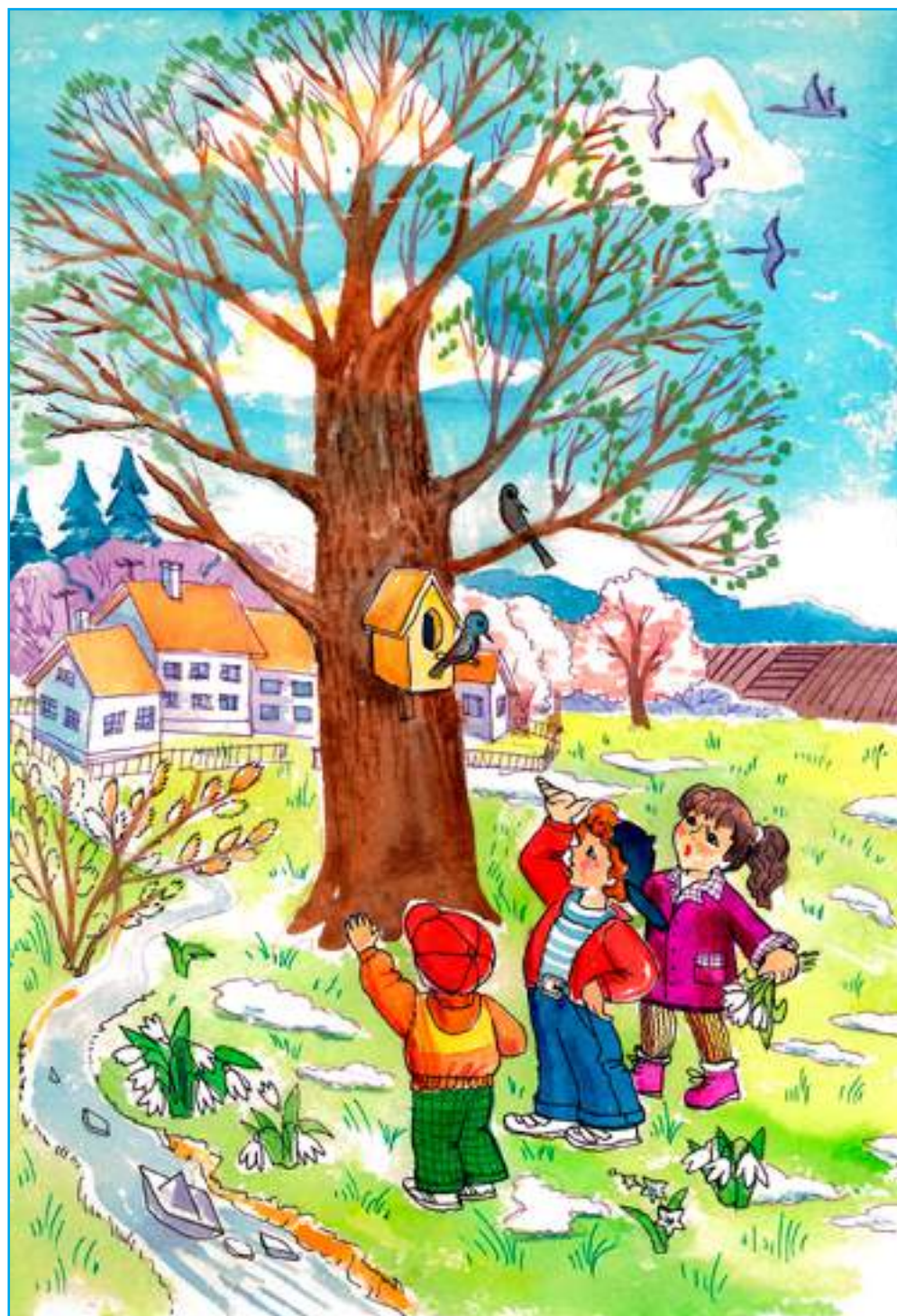

Весна

Primăvara

Великдень

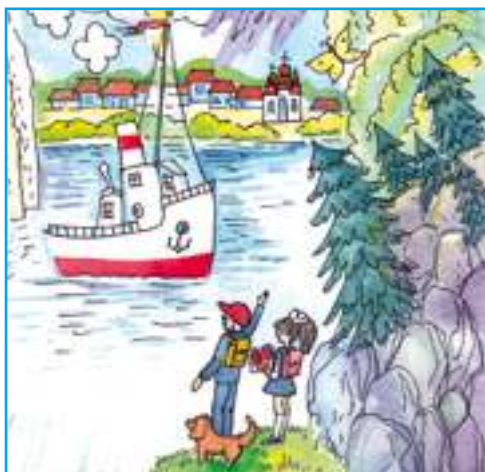

Paștile

Транспорт

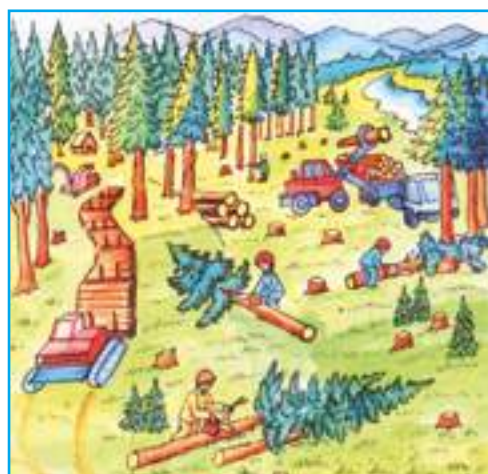

Mijloacele de transport

Мій рідний край

Ținutul meu natal

Україна – рідний край

Ucraina – ținut natal

Київ – столиця України

Kiev – capitala Ucrainei

День матері

Ziua mamei

Літо. Підсумковий урок

Vara. Lecție de generalizare

Методичні рекомендації

Дайте дитині в руки малюнок,
і вона заговорить.

К. Д. Ушинський

Підручник “Українська мова. Усний курс” складено на основі базової навчальної програми “Українська мова. 1–4 класи загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою”, затвердженої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. У підручнику пропонуються тільки малюнки. Кожна тема передбачає усне спілкування, як монологічне, так і діалогічне мовлення з допомогою вчителя, аудіювання, засвоєння відповідної лексики: слів, словосполучень і фраз. Наскрізною є соціокультурна змістова лінія, покликана виховати громадянина України, котрий поважає національні символи, мову й культуру та з повагою ставиться до надбань інших народів, які проживають на території держави.

Завдання усного курсу української мови такі:

- привчити слух учнів до звуків і слів української мови, закласти основи правильної вимови звуків, звукосполучень і слів української мови, тобто підготувати артикуляційно-слухову базу до навчання читання і письма;
- створити в учнів відповідний словниковий і фразеологічний запас української мови;
- виробити навички побудови простих речень за аналогією до вивчених з допомогою вчителя;
- навчити дітей слухати, розуміти і розмовляти українською мовою в межах теми;
- виробляти вміння складати невеликі розповіді на основі сюжетних малюнків та власних спостережень;
- розвивати навички усного діалогічного й монологічного мовлення;
- сприяти загальному розвитку дитини;
- підготувати дітей 1 класу до продовження вивчення української мови в наступних класах;
- виховати усвідомлення потреби у вивченні української мови.

Навчання дітей української мови в 1-му класі повинно бути організоване так, щоб за своїм змістом воно відповідало вимогам сучасного уроку в школі, а за формою і методикою роботи було близьким до підготовчої групи дитячого садка.

На кожному уроці вчитель повинен вводити 5–7 нових слів. Важливо, щоб учні навчилися не тільки відповідати на запитання, але й формулювати їх.

В усному курсі зі значенням багатьох слів учні ознайомлюються за допомогою натуральної або малюнкової наочності, шляхом перекладу слів рідною мовою, а також шляхом описового пояснення рідною й українською мовами. Переклад завжди повинен бути в резерві вчителя і використовуватися тільки тоді, коли інші прийоми виявляються неефективними. Важливо пам'ятати, що часте вживання рідної мови знижує активність учнів у використанні української. Увага учнів розсіюється між двома мовами, що шкодить формуванню навичок мислення українською мовою.

Доцільно відзначити, що на розмовних уроках усного курсу орфоепічні навички виробляються шляхом копіювання вчителя. Тому його вимова мусить бути зразком для наслідування. Вчитель повинен вимовляти слова так, щоб діти правильно почули всі звуки в словах. На кожному уроці він домагається того, щоб засвоєні українські слова і вирази входили в мовну практику дітей та не замінювалися відповідними словами і виразами рідної мови. Виходячи із рівня підготовки дітей, учитель може розширювати словник з кожної теми і структуру речень із усного спілкування.

Велике значення в навчанні дітей української мови має систематичне повторення вивченого. Діалоги при вивченні нових тем варто будувати так, щоб лексичний і фразеологічний матеріал попередніх тем повторювався у новому контексті.

Одним із завдань навчання української мови є формування навичок усного спілкування. Необхідно вчити дітей складати невеличкі розповіді, а тому працювати над удосконаленням зв'язного мовлення учнів (монологічного, діалогічного) треба на кожному уроці.

Основними формами роботи під час вивчення усного курсу української мови можуть бути:

1. Розповідь учителя

З перших уроків привчати дітей слухати українську мову. Розповідь учителя повинна супроводжуватися озвученою наочністю. Це допоможе засвоювати мелодику, ритміку українського слова і фрази.

2. Пояснення вчителя

Учитель пояснює, які слова повинні засвоїти діти на уроці та як вимовляються ці слова і складні для вимови звуки в них.

3. Бесіда (запитання й відповіді)

У процесі бесіди запитання треба ускладнювати, щоб у своїх відповідях учні вживали граматичні форми, яких немає у запитаннях. Запитання повинні формуватися не тільки вчителем, а й учнями.

4. Ігри

Ігри сприяють закріпленню навичок усної мови. Гра повинна бути не стільки розважальною, як навчальною, виховною.

5. Заучування напам'ять зі слів учителя (віршів, загадок, прислів'їв, пісень)

Ця робота має велике значення для запам'ятовування слів, словосполучень і фраз української мови, тренування дитячої пам'яті.

Методика роботи така:

- а) слухання твору;
- б) пояснення учням змісту тексту рідною мовою спочатку повністю, а потім частинами;
- в) читання тексту вчителем кілька разів;

- г) повторення за вчителем і заучування тексту напам'ять окремими фразами;
- г') хорове читання за тактом учителя;
- д) самостійне (подумки) відтворення тексту;
- е) індивідуальне виголошення вивченого.

6. Малювання

Діти можуть малювати ті предмети, з назвами яких ознайомилися на уроці. Це допоможе запам'ятовувати значення нових слів.

7. Екскурсії

Деякі уроки при вивченні усного курсу української мови можна проводити на свіжому повітрі. Окрім того, необхідно проводити спеціальні екскурсії. Кожну екскурсію вчитель детально продумує (бесіду, зміст і характер запитань, словниковий склад).

8. Фізхвилинки

Діти швидко стомлюються на уроці. Щоб пожвавити клас, двічі за урок варто проводити фізкультурні вправи, які активізують дітей, підвищують їх працездатність. Під час фізхвилинок повторюються і закріплюються знайомі дітям слова, словосполучення, фрази, вірші.

У другому півріччі необхідно регулярно практикувати роботу зі складання розповідей за сюжетними малюнками, переказування казок, словесного змалювання предметів, подій тощо.

Хто я?

Залучення до спілкування (можна на рідній мові). Хто я? Зосередження уваги на сприйнятті української мови. Спроби за допомогою вчителя брати участь у діалозі.

Хто я, ти, він, вона? Який? Малий (-а), (-е). Хто ти? Як тебе звати? Що ти робиш? Я Аркадій. Ти їдеш? Він малий. Вона мала. Віктор великий. Анжела мала. Він мій тато. Вона моя мати. Вони мої сестри. Дан і Біорел мої брати. Я їду, їду, їжджу. Один, багато.

Слова та вирази

Хто я, ти, він, вона? – Cine sunt eu? Tu, el, ea?

Який? Малий (-а), (-е). – Care? Mic, mică.

Хто ти? – Cine ești tu?

Як тебе звати? – Cum te cheamă?

Що? Небо, сонце... – Ce? Cerul, soarele...

Що ти робиш? – Ce faci tu?

Я Аркадій. – Eu sunt Arcadii.

Ти їдеш? – Tu mergi?

Він малий. – El este mic.

Вона мала. – Ea este mică.

Віктор великий. – Victor este mare.

Анжела мала. – Angela este mică.

Він мій тато. – El este tatăl meu.

Вона моя мати. – Ea este mama mea.

Вони мої сестри. – Ele sunt surorile mele.

Дан і Біорел мої брати. – Dan și Viorel sunt frații mei.

Я їду, їду, їжджу. – Eu merg, călătoresc, merg cu

un mijloc de transport.

один – unul

багато – mult, mulți

Слухання віршів

Тру-ля-ля, тру-ля-ля,
Кликали мене “маля”.
Тру-лу-лу, тру-лу-лу,
Нині в школу я піду.
Тру-ля-ля, тру-ля-ляр,
Всі зовуть мене школяр.

Тру-лю-лю, тру-лю-лю,
Друзів я усіх люблю.
Тру-ля-ля, тру-ля-ля,
Вже такий великий я!

Мої іграшки

Іграшки. Розповідь з допомогою вчителя про свою улюблену іграшку. Зосередження уваги на вимові та повторенні слів за вчителем. Використання в мовленні формул українського мовленнєвого етикету. Дитячі ігри, забави. Ознайомлення з найбільш поширеними серед дітей іграми та забавами, загадками (“Піжмурки”, “Класики”, спортивні (футбол, хокей), комп’ютерні ігри). Фізкультхвилинка. Розвиток усного монологічного мовлення рідною мовою.

Де? Що? Про кого? Іграшка. Гратися. Зайчик. Ведмідь. Лисиця. У кого... Мій кінь, вертоліт... Моя іграшка, машинка... Твої ляльки. Тут дім. Там стіл. Вдома іграшки. Улюблені іграшки. Іграшка далеко – близько.... Дай (принеси), будь ласка. Цей, ця, це, ці, той, та, то, ті. У кого машинка? Ця дівчинка Настя. Той хлопчик говорить. Та дівчинка...

Слова та вирази

іграшка – jucărie
іграшки – jucării
ляльки – păpuși
машинка – mașinuță
комп’ютер – calculator
жмурити – a miji
ховатися – a se ascunde
гратися – a se juca
будувати – a construi
малювати – a desena
пісок – nisip
хокей – hochei
скакалка – coardă de sărit
літо – vară
зима – iarnă
гра – joc
сон – somn
співати – a cânta

люлі-люлі – nani, nani
спати – a dormi
засинати – a adormi
пташки – păsărele
квіти – flori
Де? Що? – Unde? Ce?
Про кого? – Despre cine?
гратися – a se juca
зайчик – iepure
ведмідь – urs
лисиця – vulpe
У кого?... – La cine este? ...
Мій коник – Căluțul meu
вертоліт – elicopter
Моя іграшка, машинка... –
Jucăria mea, mașinuța...
Твої ляльки – Păpușile tale
Тут дім – Aici este casa.

Там стіл – Acolo este masa.
Вдома іграшки – Jucăriile sunt acasă.
Іграшки далеко – Jucăriile sunt departe.
близько – aproape
Дай (принеси), будь ласка! –
Dă-mi (adu-mi), te rog!
Цей, ця, це, ці, той, та, то,
ті – acest, aceea, acești, acela,
aceea, ceea, cei
У кого машинка? – La cine e mașina?
Ця дівчинка Настя. – Fetița aceasta este Nastea.
Той хлопчик говорить. – Băiatul acela vorbește.
Та дівчинка – Fetița aceea...

На цей урок кожен учень приносить свою улюблену іграшку. Вчитель пропонує кількома реченнями розповісти рідною мовою про те, за що кожен любить саме її.

Після знайомства можна запропонувати дітям гру “Впізнай іграшку” або “Магазин”.

Для проведення гри “Магазин” усі іграшки виставляються на столі. Один з учнів – продавець, решта – покупці. Покупець повинен правильно назвати іграшку, а продавець – відшукати її серед інших.

Ігри

Мої улюблені ігри. Зосередження уваги на звучанні та значенні нових слів. Складання діалогу з допомогою вчителя. Вживання службових слів у мовленні та розрізнення їх на слух.

Стрибаю. Тікаю. Іду. Стою. Граю. Малюю. Вгору, вниз, вправо, вліво. Далеко, близько. У, в, на, під, з, біля, та, але. Машина піднімається вгору. Поїзд спускається вниз. Лікар біля хворого. У Ліни лялька. Гойдається на гойдалці. Валентин біжить вліво, а Тарас – вправо. Змій піднімається вгору. Віорел шукає..., але не знаходить.

Слова та вирази

Вниз – în jos
Вправо – la dreapta
Вліво – la stânga
Далеко – departe
Близько – aproape
У, в, на, під, з, біля, та, але –
la, în, pe, sub, cu, lângă, și, însă

Стрибаю – sar
Тікаю – fug
Лікар біля хворого. –
Medicul este lângă bolnav.
Іду – merg
Стою – stau
Граю – mă joc

Малюю – desenez
Вгору – în sus
Валентин біжить вліво, а Тарас – вправо. – Valentin alergă în stânga, iar Taras în dreapta.
Змій піднімається вгору. –
Zmeul se ridică în sus.

Розпізнавання вивчених українською мовою слів за допомогою запитань:

Хто? Що? Що робить? Як одягнуті діти? Які ігри в різні пори року? В які ігри граються восени, навесні? А взимку? В які ігри граються надворі, а які – в приміщенні?

Використання прийому-вказівки: “Українською мовою буде так...”. Робота за малюнками

Вивчення напам'ять зі слів учителя лічилки для гри “Піжмурки”

Котилася торба
З великого горба,

А в тій торбі хліб, паляниця,
Кому доведеться,
Тому і жмуриться.

Вивчення гри-хороводу “Подоланочка”

Робота за малюнком

Діти веселі, дружні, доброзичливі. Вони імітують різні професії (*будівельники, лікарі, космонавти, футболісти*). Дівчатка граються ляльками. Вони намагаються поводитись з ними як мами.

Вивчення напам'ять (за вибором)

Фізкультхвилинка

Рано-вранці по порядку
Вийшли діти на зарядку
Раз – присядка, два – присядка,
Дуже корисна зарядка.
Руки вбоки, руки так,
Руки вгору – як вітряк.

* * *

Наша Таня гірко плаче –
Покотився в річку м'ячик.
Цить же, Танечко, не плач,
Не потоне в річці м'яч.

Прислів'я та приказки

Хто день починає з зарядки,
У того всі справи в порядку.

Виліпити з пластиліну або намалювати улюблену іграшку

Знайомство

Поведінка під час знайомства. Знайомство у школі. Слухання та розпізнавання українських слів з уст вчителя. Складання діалогу з допомогою вчителя. Правильне вживання імен, формулювання звертань та запитань. Виховання культури поведінки та спілкування в класі, на вулиці, вдома, у громадських місцях (їдальні, кафе, тролейбусі, в театрі). Ознайомлення дітей зі словами ввічливості, формами звертання, вітання, знайомства.

Добрий ранок! Добрий день! Добрий вечір! Здрастуй (те)! Вітаю! Радий тебе (вас) бачити. Будьте здорові! Доброго здоров'я! Зі святом (святами) вас! На все добре! Бог на поміч! Слава Україні! Христос воскрес! Слава Ісусу Христу!

Хто? Що? Який? Яка? Яке? Що робить (-в), (-ла)? Скільки? Коли? Куди? Як? Де? Так, не так. Ні. Не він. Як тебе (вас) звуть? Мене звуть... Моє (твоє), (ваше) ім'я (прізвище). Скільки тобі років? Мені шість... років. Тарас – хлопець, а Софійка – дівчинка. Богдан тримає подарунок. Олексій знайомиться. Сік смачний. Добрий день! Давайте познайомимось. Дуже приємно!

Слова та вирази

Хто? Що? – Cine? Ce?
Який? Яка? Яке? Як? – Care? Ce fel? Cum?
Що робить (-в), (-ла)? – Ce face? Ce a făcut?
Скільки? – Cât?
Коли? – Când?
Куди? – Unde? Încotro?
Як? – Cum?
Де? – Unde?
Так, не так – Așa, nu așa
Ні – nu
Не він – Nu este el
Як тебе (вас) звуть? – Cum te cheamă? Cum Vă cheamă?
Мене звуть – Pe mine mă cheamă...
Моє (твоє, ваше) ім'я (прізвище) – Prenumele meu (al tău, al vostru), numele meu (al tău, al vostru)
Скільки тобі років? – Câți ani ai?
Мені шість... років – Eu am șase... ani.
Тарас хлопець, а Софійка дівчинка. – Taras este băiețel, iar Sofia – fetiță.

Олексій знайомиться – Alexei face cunoștință
Сік смачний. – Sucul e gustos.
Добрий день! – Bună ziua!
Давайте познайомимось. – Să facem cunoștință!
Дуже приємно! – Îmi pare foarte bine! Încântat!
вітання – formule de salut
привіт – salut
звертання – formule de adresare
будь ласка – vă rog
Скажіть, будь ласка! – Spuneți, vă rog!
Прошу! – Vă rog!
Чи не могли б ви сказати...? – N-ați putea spune ...?
Де це знаходиться? – Unde se află?
Сідайте, будь ласка! – Așezați-vă, vă rog!
Не змогли б ви допомогти ...? – N-ați putea să mă ajutați ...?
Проходьте, будь ласка. – Treceți, vă rog!
Дозвольте допомогти. – Permiteți-mi să vă ajut!
Скажіть, будь ласка, котра година? – Spuneți, vă rog, cât este ora?

Перевірка вивчених українською мовою слів за допомогою запитань

Як тебе звати? Хто вітається першим? З ким ми вітаємось? Коли і як ми вітаємось? Як поводитися в громадському транспорті? Як допомагати літнім людям? Як правильно переходити дорогу в місті? А в селі? Як слід поводитися в гостях? А в кіно, театрі?

Бесіда за малюнками

Вправи, які формують уміння ввічливо вітатися. Демонстрування форм ввічливого вітання перед класом (двоє учнів)

Складання діалогу з допомогою вчителя

- Як тебе звуть?
- Мене звуть Марина.
- Скажи мені, будь ласка, де знаходиться театр?
- На площі Театральній.
- Як туди дістатися? Пішки чи тролейбусом?
- Можна тролейбусом №1.
- Дякую.

Інсценування життєвих ситуацій

- Хто повинен першим зайти в клас?
- Які слова при цьому має сказати хлопчик чи дівчинка?
- Як поступитися місцем?
- Які слова ввічливості вживають, коли позичають крейду? Повідомляють учителю про щось? У гардеробі?
- Які слова говорять перед їдою? Коли закінчили їсти?

Прислів'я та приказки

Ввічливих та лагідних скрізь шанують.
Слова щирого вітання дорожчі за частування.

Слово до слова – складається мова.

Усна народна творчість. Українські народні пісні. Колискові пісні

Я в світі казок. Українські народні казки “Ріпка”, “Коза і семеро козенят”, “Колобок”. Ознайомлення зі змістом українських народних казок рідною для дітей мовою. Уславлення в казках доброти, людяності, почуття дружби, слухняності, засудження зла, нечесності, підступності. Перемога добра над злом. Робота над засвоєнням слів – назв героїв казок українською мовою. Сприйняття на слух і розуміння прочитаних або розказаних вчителем невеликих текстів. Відповіді на запитання до казок. Розрізнення на слух твердих і м'яких приголосних в українській мові. Повторення нових слів. Розрізнення на слух слів, вжитих в однині і множині. Переказування уривків казки за поданими малюнками. Сприйняття на слух і визначення наголосу в слові. Вимова м'яких приголосних звуків у словах.

Ріпка

Дід, баба, онучка, собачка, киця, миша. Тягне руками, впирається ногами. Кличе. Узав за спідничку. Баба за діда, дід за ріпку. Витягнути не можуть. Внучка за бабу, баба за діда... Тягнуть-тягнуть. Витягнули ріпку.

Коза і семеро козенят

Коза, козенята, хата, наказувала, не відчиняти, поправити голос, вовк, ліс. Діточки мої, козенятки! Відчиняйте! Ваша матінка прийшла, молочка принесла! Що сталося із залишеним козенятком? Чому треба бути слухняним?

Колобок

Що в казці вигадка і що правда? До чого призвели хитрощі лисиці? Колобок. Борошно. Підвіконня. Покотився. Заспівав. Лисиця. Смачний. Біжить. Ведмідь. Не їж мене! Ще заспівай! Сідай на язичі! Щоб чутніше було. Давай співати.

Слова та вирази

“Ріпка”

дід – bunic
баба – bunică
ріпка – ridiche
внучка – nepoțică
песик – câțeluș
кішка – pisică
мишка – șoricel
він – el
вона – ea
тягнули – au tras
витягнули – au smuls

“Коза і семеро козенят”

коза – capră
козенята – iezi
вовк – lup
голос – glas, voce
мама – mamă
слухатися – a asculta
пішла – a plecat, s-a dus
підійшов – s-a apropiat
ліс – pădure
колискові пісні – cântece de leagăn

“Колобок”

колобок – gogoasă
випік – a copt
борошно – făină
поклала – a pus, a așezat
покотився – s-a rostogolit
зустрівся – s-a întâlnit
з’їм – te voi mânca
заспівав – a început să cânte
ведмідь – urs
лисиця – vulpe
на язык – pe limbă

Перевірка вивчених українських слів за допомогою запитань

- Хто посадив ріпку? (дід) Яка виросла ріпка? (велика) Що зробив дід? (пішов у город) Кого кличе дід? (бабу) Хто ще допомагав дідові? (внучка, песик, кішка, мишка) Чого вчить ця казка? (бути дружними).
- Що говорить коза? Хто слухає під вікном? Куди пішла коза? Хто співає під вікном? Що зробили козенята? Чого навчає ця казка?
- Чого хотів дід? Що зробила баба з борошна? Де вона поклала виріб? Що трапилося з колобком? Куди він втік? Кого зустрів по дорозі? Яка його доля? Який висновок можна зробити, прочитавши казку? (Треба слухатися старших)

Вміння сприймати на слух вивчені слова та фрази і виразно, правильно вимовляти їх хором і поодиноці

- Мій дід
моя бабуся
мій песик
наша кішка

Дід посадив ріпку. Ріпка виросла. Виросла велика. Дід тягне ріпку. Витягнути не може. Дід кличе бабу. Баба за діда, дід за ріпку. Тягнуть, тягнуть – витягнути не можуть. Тягнуть, тягнуть – витягнули ріпку.

- Коза пішла в ліс. Вовк прийшов і почав співати. Козенята відчинили двері. Пісня, яку співала Коза-дереза:

Діточки мої, козеняточка,
одмикайтеся, одчиняйтеся,
ваша матінка прийшла,
молочка вам принесла!

- Баба зробила з борошна колобок. Вона його спекла. Поклала на підвіконня. Він зістрибнув і покотився по дорозі.
– Колобок, колобок, зараз я тебе з’їм!
– Ні, не їж мене.

Колобок смачний, медовий, круглий, печений, гарячий.
Лисичка хитра.

Вігадайте, з якої казки уривок

“Я від дідуся втік, від бабусі втік, і від тебе втечу”. (*Колобок*)

“Ходи, мишко, не біжи, нам ріпку вирвати поможи”. (*Ріпка*)

Інсценування уривків казок

Яку пісню співала Коза-дереза?

Українська народна пісня. Вивчення колискової пісні

Який буває сон? Солодкий, короткий, довгий, міцний...

Складання діалогу з допомогою вчителя (за зразком)

– Хочеш почути колискову пісню, Ауріко?

– Так. Хочу.

– Заспівати тобі?

– Так.

Олеся заспівала.

– Дуже гарна колисанка, – сказала Ауріка.

Кому співають колискові пісні? Хто вам співав колискові пісні? Як співає мама?

Колискова

Колисонько, колисонько,
Колиши нам дитиноньку,
А щоб спало, не плакало,
А щоб росло, не боліло
Ні голівка, ні все тіло.

***

Місяць ясененький
Промінь тихесенький
Кинув до нас.
Спи, мій малесенький,
Пізній бо час.

Л.Українка

***

Ой люлі, дитино
Ой люлі, дитино,
Підемо по сіно.
Ти нам будеш гуси пасти,
А ми будем сіно класти.

Прислів'я та приказки

Найдорожча пісня – з якою мати колисала.
Де праця, там і пісня.
З пісні й казки слова не викидають.

Ввічливість

Як ввічливо поводитися у побуті? Розрізнення на слух нових слів. Формулювання запитань за змістом малюнка. Вимова і розрізнення окремих звуків.

Чий? Чия? Чиє? Чиї? Добре, гарно, погано, тихо, вголос. Чиє пальто? Чиї квіти? Будь ласка, дивись. Відкрий (закрий) книжку, зошит, двері. Потримай, будь ласка. Дякую. Дозвольте, будь ласка. Вибачте, будь ласка. Дозвольте стати. До-

брого ранку. Надобраніч. Привіт. Будь ласка. Звертатися потрібно так: подруго, друже, друзі, товаришу.

Слова та вирази

Чий? Чия? Чие? Чий? – al, a, ai, ale cui?
добре – bine
гарно – frumos
погано – rău
тихо – încet
вголос – tare (cu voce tare)
Чие пальто? – Al cui este paltonul?
Чий квіти? – Ale cui sunt florile?
Будь ласка, дивись. – Fii bun, uită-te! Uită-te, te rog!
Потримай, будь ласка! – Ține, te rog!

Відкрий (закрий) книжку, зошит, двері! –
Deschide (închide) cartea, caietul, ușa!
Дякую! – Mulțumesc!
Дозвольте, будь ласка! – Permiteți-mi, vă rog!
Вибачте, будь ласка! – Scuzați, vă rog!
Дозвольте стати – Permiteți-mi să mă ridic
Доброго ранку! – Bună dimineața!
Добраніч! – Noapte bună!
Привіт! – Salut!
Будь ласка! – Te rog!

Інсценування життєвих ситуацій

При зустрічі треба...; прощаючись, кажи...; у транспорті діти...; після їди треба...

Слухання вірша

Чарівні слова

Слухай, хлопче, пам'ятай,
Хто говорить гарно
І привітно до людей,
Той живе немарно.

Марія Опрішан

Друзі

Мої друзі. Як я проводжу свій вільний час з друзями. Розповіді вчителя й однокласників. Складання діалогу з допомогою вчителя. Формулювання уточнюючих запитань.

Хто це? Що це? Це хлопець? Це м'яч. Ти їх знаєш? Петро хто? Петро – учень. У кого м'яч? У тебе є друзі? У мене немає ведмедя. Мій, твій, наш, ваш. Подруга, друзі. Пробачте. Вірний (-а). Допомогати. Рятувати. Дружити. Приятель. Приятелювати. Подбай про друга, допоможи в біді. Друг уміє вибачати.

Слова та вирази

Хто це? – Cine e acesta?
Що це? – Ce este aceasta?
Це хлопець? – Acesta este un băiat?
Це м'яч. – Aceasta este o minge.
Їх знаєш? – Îi cunoști?
Петро хто? – Cine este Petre?
Петро учень. – Petre este elev.
У тебе є друзі? – Tu ai prieteni?

У кого м'яч? – La cine este mingea?
У мене немає ведмедя. – Eu nu am ursuleț.
Мій, твій, наш, ваш – al meu, al tău, al nostru, al vostru
Подруга, друзі – prietenă, prieteni
Пробачте – Îmi cer iertare!
вірний (-а) – adevărat (-ă)

допомогати – a ajuta
рятувати – a salva
дружити – a fi prieteni
приятель – cunoscut
Подбай про друга, допоможи в біді. – Ai grijă de prieten, ajută-l la nevoie.
Друг уміє вибачати. – Prietenul poate ierta.

Прислів'я та приказки

Дружба – як дзеркало: розіб'єш, не складеш.
Нових друзів май, старих не забувай.
Дружба та братство дорожчі багатства.

Людина без друга, як права рука без лівої.
Дерево міцне корінням, людина – друзями.
Друзі пізнаються в біді.

Родина

Розповідь про свою родину. Розрізнення в мовному потоці засвоєних слів. Відповіді на запитання: “Де? Коли? Що відбувалося?”. Вживання присвійних займенників. Збагачення словникового запасу дітей. Виховання любові, поваги до батьків, членів своєї родини.

Для вивчення цієї теми варто запропонувати учням принести фотографії своєї сім’ї або окремі дідуся, бабусі, батька, матері і т.д. На урок запросити членів хоча б однієї сім’ї. Учителю дає дітям поняття про те, що таке сім’я, а що – родина. Сім’я – це близькі, рідні люди, які живуть разом. Родина – це близькі люди, які належать до одного роду.

Перед дітьми сідають члени однієї сім’ї. Учителю називає їх, розповідає про цю сім’ю рідною мовою (або хтось із членів сім’ї веде розповідь). Далі вчитель називає кожного члена сім’ї українською мовою, а діти на своїх фотографіях показують їх і разом називають: тато, мама.

Матеріал: сімейні фотографії, малюнки.

Мама, тато, дідусь, бабуся, брат, сестра. Мамочка, мамуся, ненька. Я люблю свою неньку, свого тата, своїх сестер. Гарна, красива, добра. Очі сірі, голубі, веселі, сумні, добрі, ласкаві. Моя родина – це мама, тато, дідусь, бабуся, брат, сестра і я. Маму звать..., тата звать...

Слова та вирази

сім’я – familie
родина – neam, rude
мама – mama
тато – tata
батьки – părinți

брат – frate
сестра – soră
дідусь – bunic
бабуся – bunică
рідні – neamuri, rude

жити – a trăi
разом – împreună
дерево родоводу – arbore
genealogic

Вивчення напам’ять

Дружна родина
Очеретяна хатина
Біля річечки була.
І жила у ній родина
Не велика й не мала.

Жабка-дід і жабка-бабка,
Мама-жабка й тато-жабка,
І маленьке жабеня,
Маленятко-маленя.

Н.Забіла

***

Мама, тато, дід, бабуся –
Всіх назву, не помилюся.
Старший братик і сестричка –
В нас сімейка невеличка.

Складання розповіді “Моя сім’я”

Це фотографія моєї сім’ї. Це моя мама. Її звать... А це тато. Його звати... У мене є бабуся... і дідусь... Сестра ... і брат ... Моя сім’я велика, дружна.

Гра “Скажи, хто ти”

– Діти, уявімо, що ми – одна велика родина. А для цього потрібно, щоб кожен з вас назвав себе, сказав про себе одним словом, хто він (я син, я дочка, я сестричка...).

Загадки (за Ж.Вовк)

Ніжна, лагідна і мила,
На цей світ нас народила.
Я до неї пригорнуся,
Це ріднесенька... (матуся)

Хто усіх нас захищає,
Матінці допомагає?
З ним нічого не боюсь,
Здогадались? Це... (татусь)

Сивий, мудрий і поважний.
Заклопотаний, відважний.
Всього я в житті навчусь,
Бо зі мною мій ... (дідусь)

Всім питання задає,
І вертлява, й невеличка,
Моя люба це ... (сестричка)

Ще рідня у мене є!
Ще голубонька рідненька –
Добра, мила і старенька.
Я ніколи не журюся,
Бо у мене є ... (бабуся)

З ним ніколи не сварюся,
Іграшками поділюся.
Буду з ним дружити, грати.
Познайомтесь, це мій ... (братик)

Слухання пісні у виконанні Назарія Яремчука “Родина”

Школа. Клас

Освіта в житті людини, дитини. Дитячий садок. Опис за малюнком свого класу, школи. Розрізнення звучання і значення однакових слів українською і румунською мовами. Розуміння понять “звук”, “склад”, “наголос”. Вітання (повторення). Поглиблення знань про роль навчання у житті людини, дитини. Поняття про мови, відмінності між різними мовами. Знання про існування і різницю різних мов. Складання діалогу з допомогою вчителя. Ознайомлення дітей зі школою, класом. Збагачення знань про класні кімнати, їдальню, бібліотеку, спортзал, музичну кімнату, актовий зал, комп’ютерний клас, кабінет директора, медичний кабінет.

У світі більше 600 мов, які всі різні за звучанням, написанням. Кожна мова має свою історію.

Школа. Гімназія. Люди. Учні. У (в) школі. За партою. Біля школи. Квіти. Батьки. Вчителі. Директор. Перший дзвоник. Урочистості. Учень. Учениця. Школяр. Шкільний. Хто зустрічає дітей біля школи? Яке свято? Що тобі подобається в школі?

Клас. Стільці. Парти, на парті, у парті, біля парти. Лежить. У портфелі. До школи. Покласти. На столі. Книжка. Забувати вдома. У мене (тебе). Спасибі. Дякую. Будь ласка. Чия? Який? Моя (твоя). Що? Де? Тут. Потрібно (-а). У кого? Допустити (виправити) помилку. Знайди. Дістань. Разом. Хором. По черзі. Ось це. Роздай.

Це наш клас. Ми – учні. Мене звати Микола. У класі є парти, стіл, дошка. Почався урок. Вчителька розповідає. Учні слухають. Наш клас великий, світлий.

Слова та вирази

школа – școală
клас – clasă
парта – bancă
вчитель – învățător
учениця – elevă
дошка – tablă
стіл – masă

стілець – scaun
крейда – cretă
сидять – stau (jos)
стоїть – stă (în picioare)
відповідає – răspunde
зайшов – a intrat
вийшов – a ieșit

телевізор – televizor
глобус – glob geografic
указка – arătător
журнал – catalog
картини – tablouri
таблиці – tabele
двері – ușă

Перевірка вивчених українською мовою слів за допомогою запитань

Який наш клас? Де він знаходиться? Біля чого? Хто присутній у нашому класі? Що є у нашій класі? Як ми себе поводимо? Як ми одягнуті? Як треба ходити в школу? Як звати вчительку? Що вона робить? Де учні? Що треба сказати, коли заходиш у клас?

Слухання і повторення за вчителем вірша

Андрійко-школярник

Андрійко наш уже школярник:
Іде з портфеликом в руці,
А в ньому зошити й букварик,
Пенал, і ручка, й олівці.

Наталя Забіла

* * *

Коли ми були малими
І прийшли у перший клас,
Хто тоді подав нам руку
І почав учити нас?

Та чи треба відгадати
Хто ця жінка чарівна?
Можемо гордо вам сказати:
Наша вчителька вона!

Марія Опрішан

Бесіда за малюнками

Практична робота

Назвати українською мовою предмети, які показує вчитель або учень у класі. Екскурсія по класу.

Складання діалогу з допомогою вчителя

Вчитель та учні попарно спілкуються.

Навчальне приладдя

Використання шкільного приладдя під час навчання. Усвідомлення учнем того, що кожна річ – це результат колективної праці. Виховання бережливого ставлення до своїх і чужих речей, шкільного майна. Складання діалогу на певну тему. Роль службових слів у словосполученні, реченні.

Портфель. У портфелі. Зошит. Ручки. Олівці. Альбом. Пензлик. Папір. Лінійка. Пенал. Фарби. У (до) крамниці. Покласти у... Візьми, будь ласка. Дай, дайте. Дякую за... Він ріже папір ножицями. Я читаю книжку. Він поклав в сумку... Я пишу в зошиті. Ти малюєш в альбомі фарбами (олівцями).

Слова та вирази

книжка – carte
ручка – toc
зошит – caiet
олівець – creion
портфель – ghiozdan
пенал – penar
гумка – radieră
лінійка – riglă
клей – clei, lipici
альбом – caiet de desen
фарби – vopsele

лежить – se află
висить – atârna
розклад – orar
карта – hartă
книжкова шафа – dulap de cărți
набір для танців – echipament pentru dans
кольорові олівці – creioane colorate
спортивний набір – echipament pentru sport

пластилін – plastilină
набір для малювання – trusă pentru desen
пензлик – penel
сумка, ранець – geantă
у портфелі – în geantă
ручки – pixuri, stilouri (cu cerneală)
папір – hârtie
у (до) крамниці – la magazin
покласти у... – a pune în

візьми, будь ласка – Ia, te rog!
дай, дайте – dă-mi, dați-mi
Дякую за... – Mulțumesc
pentru...

Він ріже папір ножицями. – El
taie hârtia cu foarfecele.
Я читаю книжку. – Eu citesc
cartea.

Він поклав в сумку... – El a pus
în geantă.
Я пишу в зошиті. – Eu scriu în
caiet.

Бесіда на тему: Бережи книгу – це твій друг!

Повторення вивчених українською мовою слів за допомогою запитань

Що носить учень у пеналі? А в портфелі? Де лежить зошит? Що лежить на парті? Як виглядає альбом для малювання?

Фрази для засвоєння

Книжка, ручка, зошит, олівці – це навчальні предмети. На столі лежать книжка, пенал, пензлик. У портфелі є щоденник, альбом, книги. Спортивні речі – у мішечку.

Загадки

То в клітинку, то в лінійку,
Написати тут зумій-но,
Й малювати дещо зможеш,
Називаюся я ... (*зошит*).

Кулька крутиться, працює,
А з-під кульки – рідина.
Швидко літеру малює
На папері – ось вона. (*Ручка*)

Бесіда за малюнками

Що потрібно на уроці малювання? (*показати на малюнку, назвати*)

Які речі потрібні для уроку музики? (*знайти на малюнку ...*)

Що візьмемо з собою на урок фізкультури?

На якому уроці використовують комп'ютер?

Складання діалогу з допомогою вчителя

- Ірино, ти ходиш на уроки музики?
- Ні, я ходжу на спортивний гурток.
- Чим ви там займаєтесь? Яким видом спорту?
- Я займаюсь легкою атлетикою. А ти? На якому інструменті граєш?
- Я граю на скрипці.
- Лесю, заграй мені щось!
- Леся грає.
- Дякую тобі. Дуже гарно.

Розповідь учнів про свій куточок для навчання, ігор

Ігри "Всезнайко", "Хто швидше збере портфель"

Навчання. Малювання

Вдосконалення умінь використовувати раніше вивчену лексику при складанні розповідей за малюнками. Розпізнавання засвоєних слів у мовному потоці. Участь у діалозі. Розповідь "Хто що вміє робити?". Сприйняття на слух слів, що означають виконання навчальних дій. Складання діалогу за малюнками з підручника. Запитання хто? чим виконує дію? та відповіді на них.

Хто що робить (-в, -ла, -ли?)? Учні слухають. Дан і Дарина читають. Учень пише (писав, написав, переписав). Микола ліпить (малює, розфарбовує) качку.

Я слухаю. Він читає. Вони слухають. Тарас і Богдан стрибають. Коник скаче. Котик качається на чому? (на дивані). Вона гойдається на гойдалці. Хлопчик їде на велосипеді. Що він вміє робити? Віорел вміє майструвати. Хто малює? Дівчинка малює. Що стоїть? Парти стоять. Хлопчик що робив? Малював. Хто що робить (-в, -ла, -ли)? Чим малює хлопчик? Хлопчик малює пензликом. Діти малюють фарбами. Чим малюють діти?

Слова та вирази

Хто що робить (-в, -ла)? – Cine se face? Cine se a făcut?
Учні слухають. – Elevii ascultă.
Дан і Дарина читають. – Dan și Darina citesc.
Учень пише (писав, написав, переписав). – Elevul scrie (scria, a scris, a transcris)
Микола ліпить (малює, розфарбовує) качку. – Nicolaie modelează din plastilină (desenează, colorează) o rață.
Я слухаю. – Eu ascult.
Він читає. – El citește.

Вони слухають. – Ei ascultă.
Тарас і Богдан стрибають. – Taras și Bogdan sar.
Коник скаче. – Călușul sare.
На чому качається котик? – Pe ce se leagănă pisoiașul?
Вона гойдається на гойдалці. – Ea se leagănă în scrânciob.
Хлопчик їде на велосипеді. – Băiețelul merge cu bicicleta.
Що він вміє робити? – Ce știe el să facă?
Віорел вміє майструвати. – Viorel știe să meștească.

Хто малює? – Cine desenează?
Дівчинка малює. – Fetița desenează.
Хлопчик що робив? – Ce a făcut băiatul?
Малював – A desenat
Хто що робить (-в, -ла, -ли)? – Cine se face (a făcut, au făcut)?
Чим малює хлопчик? – Cu ce desenează băiețelul?
Хлопчик малює пензликом. – Băiețelul desenează cu penelul.
Чим малюють діти? – Cu ce desenează copiii?

Кольори. Лічба

Назви кольорів. Вивчення напам'ять нових слів з уст вчителя. Вживання у мовленні назв кольорів. Рід числівників. Кількість та порядок предметів при лічбі. Вміння називати дії додавання і віднімання. Вміння називати предмети та геометричні фігури за формою і розміром (квадрат, круг, довгий, короткий, однакові, різні, більший, менший). Відповіді на запитання який? яка? яке? якого кольору? Виховання естетичних смаків, почуття прекрасного. Розвиток емоційної та зорової чутливості. Вивчення назв кольорів українською мовою.

Олівець. Колір. Відтінки. Червоний. Пурпуровий. Рожевий. Світлий. Темний. Жовтий. Кремовий. Зелений. Синій. Білий. Блакитний. Чорний. Хто малює? Скільки? Дві книжки. Одне яблуко. Багато олівців. Одна гривня. П'ять підручників. Багато учнів. На восьмому поверсі. Одна табуретка, дві табуретки, шість табуреток.

Слова та вирази

Колір – culoare
Відтінки – nuanțe
Пурпуровий – purpurii
Рожевий – roz
Світлий – deschis
Темний – întunecat
Скільки? – Câți?
Дві книжки – două cărți
Одне яблуко – un măr
Багато олівців – multe creioane
Одна гривня – o grivnă
Багато учнів – mulți elevi

п'ять підручників – cinci manuale
один – unul
одна – una
одне – unul / una
два – doi
дві – două
двоє – doi / două
три – trei
трьох – trei
чотири – patru
п'ять – cinci

шість – șase
сім – șapte
вісім – opt
дев'ять – nouă
десять – zece
додати – a aduna
відняти – a scădea
автомобіль – automobil
яблуко – măr
вишні – vișine
вікна – ferestre
листя – scrisori

троянди – trandafiri
квіти – flori
відра – căldări
риба – pește
слон – elefant
пір'я – pene
метелики – fluturi

білий – alb
чорний – negru
червоний – roșu
оранжевий – portocaliu
жовтий – galben
зелений – verde
голубий – albastru-deschis, bleu

синій – albastru
фіолетовий – violet
теплі кольори – culori calde
темні кольори – culori închise
світлі кольори – culori deschise
холодні кольори – culori reci

Слова для засвоєння

Один, два, три, чотири, п'ять, шість, сім, вісім, дев'ять, десять і навпаки.

Перший, другий, третій, четвертий, п'ятий, шостий, сьомий, восьмий, дев'ятий, десятий.

Фрази для запам'ятовування

один (хлопчик)	одна (дівчинка)		одне (яблуко)
два (хлопчики)	дві (дівчинки)	двоє (дівчаток)	два (яблука)
три (хлопчики)	три (дівчинки)	троє (дівчаток)	три (яблука)

Закріплення знань вивчених українською мовою слів за допомогою запитань

Скільки автобусів? Скільки книг? Скільки яблук? Котрий перший? Котра перша? Яка за формою? Довга? Коротка? Більша? Менша? Однакові? Різні? Хто пливе? Хто летить? Що іде? Хто біжить? Хто стрибає?

Практична робота

Вміння порахувати учнів та шкільне приладдя у класі (парти, стільці, книги).

Вивчити хором лічилки

Гусенята

Раз, два – всі пірнають,
Три, чотири – виринають,
П'ять, шість – на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім – що є сили
Всі до берега поплили,
Дев'ять, десять – розвернулись,
Обсушились, потягнулись
І пішли попід горою
Снідять травкою смачною.

Пальці

На руці моїй п'ять пальців:
П'ять тримальців,
П'ять стругальців,
П'ять писанців-малюванців,
Щоб тримати,
Щоб стругати,
Щоб писати, малювати:
Раз, два, три, чотири, п'ять.

Подорож до “різнобарвного королівства”

Якого кольору кульки? Скільки зелених кульок? Якого кольору небо? Що робить жабка? Знайди і покажи на малюнку червоні, сині, оранжеві кульки.

Складання діалогу з допомогою вчителя

Під керівництвом вчителя діти ведуть розмову про те, якого кольору одяг у кожного з них, шкільні речі, класне приладдя, одночасно повторюючи лексику попередніх уроків.

- Скільки кольорів у веселки?
- Сім.
- Якого кольору небо?
- Голубе (синє, блакитне).

- Якого кольору листя, трава?
- Зелене, зелена.
- Якого кольору очі твого друга?
- Голубі, карі, чорні, сірі...

Слухання пісні “Два кольори” у виконанні Дмитра Гнатюка

Зв’язок з народознавством

Які кольори переважають у побуті (на рушниках, скатертинах, національних килимах)? Бажано принести на урок вишиті рушники, серветки, національні костюми.

Любить пензлик мій до свята
Собі чубчик фарбувати.
У веселку він пірнає,
Кожний колір називає:
“Це червоний, жар неначе.
Це оранжевий гарячий.

Жовтий – як пшениця в полі,
Мов трава – зелений колір,
Голубий – як у краплині,
А наступний колір – синій.
Синій колір, ніби річка,
Фіолетовий – як нічка”.

В. Тименко

Доба. Тиждень. Дні тижня

Я в природі. Назви періодів доби, днів тижня Спроби розрізнити на слух рід слів. Повторення раніше засвоєних слів, словосполучень, речень. Правильне вживання слів, які відрізняються родом. Спроби правильної артикуляції звуків. Поглиблення знань про дні тижня. Модель тижня. Розвиток пізнавальних здібностей, часових і просторових уявлень дітей. Розширення знань дітей про природу та суспільство.

Вранці, сьогодні, вчора. Перший, другий. Вівторок. Ранок, день, вечір, ніч. Понеділок, вівторок, середа, четвер, п’ятниця, субота, неділя. У понеділок я підмітаю. У неділю родина відпочиває.

Слова та вирази

доба – o zi și o noapte, interval
de timp de 24 de ore
ранок – dimineață
день – zi
вечір – seară
ніч – noapte
тиждень – săptămână
понеділок – luni
вівторок – marți
середа – miercuri

четвер – joi
п’ятниця – vineri
субота – sâmbătă
неділя – duminică
осінь – toamnă
вересень – septembrie
жовтень – octombrie
листопад – noiembrie
зима – iarnă
грудень – decembrie

січень – ianuarie
лютий – februarie
весна – primăvară
березень – martie
квітень – aprilie
травень – mai
літо – vară
червень – iunie
липень – iulie
серпень – august

Перевірка вивчених українською мовою слів за допомогою запитань

Коли ти встаєш? Яка зараз частина доби? Який сьогодні день? Який місяць? Яка пора року?

Запам’ятайте

Ранок, день, вечір, понеділок, вівторок, четвер, тиждень – він (в українській мові чоловічого роду). Ніч, середа, п’ятниця, субота, неділя – вона (жіночий рід).

Назвіть ці слова рідною мовою.

Зверніть увагу на слово “*тиждень*”. В українській мові це слово чоловічого роду, в румунській – жіночого.

Проаналізуємо за малюнком, якого роду назви днів у наших мовах. Які слова мають однаковий рід, а які – ні?

Фрази для засвоєння

Тепер пора року осінь. Місяць – вересень. Після вересня наступить жовтень. Після жовтня – листопад. Після осені прийде зима.

Послухати, продовжити рядок і повторити вірші за вчителем, вивчити один на вибір

Хто молодець

Вранці ми із добрим ділом
Привітали ...
Ніченька минула скоро,
Трудовий іде ...

Спритна, вміла, молода
Вже настала...
Йде четвертий день тепер,
Називається...

Діло добре ладиться,
Як настала ....
Дома скрізь кипить робота,
Як почався день ...

А субота з хлібом-сіллю
Привела сестру – ...
Ось і тижневі кінець,
Хто трудився – молодець.

***

У понеділок зранку
Тато дасть ділянку.
У вівторок тато
Всім роздасть лопати.

В середу охоче
Трудимось до ночі.
А в четвер копаєм,
Аж луна за гаєм.

В п'ятницю надію
маєм на неділю.
Стомлені, в суботу
Скінчимо роботу.

А прийде неділя –
приведе дозвілля.
Т. Коломієць

***

Січень січе, Лютий лютує,
Березень плаче, Квітень квітує,
Травень під ноги стелить травцю,
Червень складає сіно в копиці.
Липень медовий бджілок чарує,

Серпень чудовий булки дарує,
Вересень трусить груші в садочку,
Жовтень гаптує клену сорочку,
Йде листопад – застеля килими,
Грудень приходить – початок зими...
Ф. Петрова

Пори року

Якось раз зійшлися разом
Сестри – пори року,
Мову завели таку
Цікаву, широку.

Від котрої з них усіх
Користь є найбільша?
І котра на рік увесь
Є найголовніша?

Зима, Літо і Весна,
І Осінь багата –
Всі чотири вони є
Дочки Року – тата.

І однаково їх всіх
Для людей потрібно,
Щоб збирали врожаї
І жили небідно.

М. Опрішан

Осінь

Поглиблення знань про пори року. Пори року в житті дитини, людини. Для чого нам потрібні зміни в природі? Розширення уявлень дітей про природу. Повторення лексики з тем “Доба. Місяці. Пори року”, “Кольори”. Складання діалогу з допомогою вчителя за нескладними сюжетними малюнками. Визначення на слух кількості слів у реченні. Сприйняття на слух та розрізнення українських голосних та приголосних звуків. Кількість предметів. Вміння вимовляти звук ш та сполучення звуків щ. Узгодження числівників та іменників у роді й числі. Розвиток мовленнєвих умінь та пізнавальних інтересів учнів. Виховання любові до природи, бережливого ставлення до неї.

Осінь – щедра і багата пора року. Як ти працюєш та відпочиваєш восени?

Пори року. Осінь. Щедра. Багата. На грядці. В саду. В природі. Погода. Гарна. Туманна. Хмарна. Почався дощ. Іде дощ. Сильний дощ. Вітру немає. Тепло. Листя падає додола. Жовте листя. Гріє сонечко. Дує вітер. Холод. Гіркий. Лихий. Класти. Скласти. Місяці. Пори року. Осінь. Зима. Весна. Скільки пір року? Скільки місяців? Один рік. Одна пора. Один місяць. Два місяці. П’ять місяців. Пора року – осінь. Листя зелене, жовте, червоне. Листя падає. Погода тепла. (Холодно, вітер, іде дощ).

Слова та вирази

пора року – anotimp

рання осінь – toamnă timpurie

пізня осінь – toamnă târzie

погода – timp, vreme

дощ – ploaie

вітер – vânt

жовте листя – frunze îngălbenite

урожай – recoltă, roadă

збирають урожай – strâng roadă

Урок можна провести по-різному, залежно від погоди. Наприклад, у класі провести бесіду за картиною “Осінь”, але найкраще було би провести урок-екскурсію до шкільного саду, в гай, ліс і т.ін.

Запропонувати дітям зробити осінній букет із опалого листя дерев.

У ході екскурсії вчитель називає слова українською мовою, діти повторюють їх та складають невеличкі розповіді.

Відповіді на запитання за малюнками підручника

Яка пора року зображена? Якого кольору листя на деревах? Куди прийшли діти? Що вони роблять? Які ознаки пізньої осені?

Вивчення напам’ять віршів (за вибором)

Осінь

Золотисті і червоні
всі дерева у діброві.
Жовте листя обліта, –
осінь, осінь золота!

Вересень

Щедрий місяць вересень
У віночку з вересу.
Він усе, що в нього є,
Добрим людям віддає!

Загадки

Кличуть нас ліси, поля, сади,
Дозбирати осені плоди.
Із дерев спадає листя жовте.
То землю ходить місяць ... (Жовтень)

Невидимка ходить в гаї, всі дерева роздягає.
(Осінь)

Гра “Осінній хоровод”

Усі діти беруться за руки і стають у коло. В центрі дівчинка-осінь у вінку з опалого листя або осінніх квітів. Діти ходять по колу і співають:

Осінь, осінь тут гуляла,	З нами, листя, покружляй,
З дерев листя позривала	В хороводі погуляй.
Листя золотее, золотее.	Листя золотее, золотее.

Дівчинка-осінь вибирає когось з кола, кружляє з ним, приводить на місце, знову когось вибирає і т.д.

Овочі

Овочі у житті людини. Слухання та визначення на слух кількості слів у реченні. Складання діалогу за темою з допомогою вчителя. Формулювання запитань з дієсловами ставити, класти у різних особових формах. Вдосконалення умінь дітей за ознаками, наведеними в загадках, відгадувати предмети. Повторення тем “Кольори”, “Лічба”, “Осінь”. Уміння ставити запитання де? коли? який? яка? яке? які? та відповідати на них. Виховання любові до рідного краю, до праці.

Матеріал: сюжетні картинки з теми, набір різноманітних овочів у натуральному вигляді.

Який? Яка? Яке? Грядка. На грядці. Рости. Вирости. Збирати. Зібрати. Городиня. Морква. Цибуля. Картопля. Огірки. Помідори. Квасоля. Горіх. Кукурудза. Кавун. Диня, дині. Довгий (-а, -е, -и). Круглий (-а, -е, -и). Копати, викопати що? Згортати що? Гарно пригостити кого? чим? Добре збирати вчасно що? Чому потрібно їсти свіжі овочі? Що ставити? Що класти? Ставити на землю ящики. Класти капусту в кошик. Ставити на стіл чашку (миску). Класти на стіл виделки.

Слова та вирази

овочі – legume, zarzavaturi
картопля – cartof
капуста – varză
цибуля – ceapă
огірок – castravete

помідор – roşie
редиска – ridiche
перець – ardei
буряк – sfeclă
морква – morcov

петрушка – pătrunjel
кріп – mărar
гарбуз – bostan
горох – mazăre
квасоля – fasole

Цей урок варто провести як предметний. Для цього вчитель заздалегідь пропонує учням принести на урок різноманітні овочі (по одному). У вчителя на столі та на партах у дітей лежать овочі.

Урок розпочинається з відгадування загадок про овочі рідною для дітей мовою. Відгадавши загадку, діти показують овочі-відгадки. Вчитель одразу називає кожен овоч українською мовою, діти повторюють назву.

Загадки

Сидить дівка у коморі,
А коса її надворі. (Морква)
Сам червоний, а чуб зелений. (Буряк)

Коли всі овочі будуть названі вчителем та учнями українською мовою, пропонується гра “Господиня”.

Одна з учениць у фартушку підходить до столу, вчитель пропонує їй відібрати ті овочі, котрі потрібні для приготування салату. Салат буде смачним тільки тоді, коли учениця назве всі необхідні овочі українською мовою. Гру можна продовжити, відбираючи овочі, необхідні для приготування борщу і т.д.

Тут же, на уроці, можна приготувати овочевий салат для всіх учнів (з допомогою батьків). Під час перерви діти пообідають салатом і повторять українською мовою назви овочів, які входять до його складу.

Народна пісня “Ходить гарбуз по городу”

Уміння провести діалог за малюнком

Назвіть овочі червоного кольору (помідор, перець, редиска), оранжевого кольору (морква, гарбуз), зеленого (капуста, огірок, горох).

Вивчення напам’ять віршованих рядків

Їжте, діти, буряки червоненькі,
Будуть ваші щічки завжди рум’яненькі!

Хто капусту вживає у салатах й борщах,
Про хвороби забуде, зросте “на очах”.

І картопля, і бульба мене називають,
Шкода, що сирому мене не вживають.

Фрукти. Ягоди

Фрукти та ягоди в житті людини. Улюблені фрукти та ягоди. Визначення на слух роду раніше вивчених слів. Складання розповіді за серією малюнків (з допомогою вчителя). Закріплення вміння вживати у мовленні слів, що означають назви та ознаки предметів, кольори, розмір, смак. Уміння співвідносити за-йменники він, вона, воно, цей, ця та ін. зі словами-назвами предметів.

Матеріал: макет дерева, предметні картинки до теми, натуральні зразки фруктів.

Яблуко (-а). Груша (-и). Персик. Горіх. Виноград. Пригостити. Пригощати. Їсти, з’їсти. Солодкий. Смачний (-а, -е). Ягода яка? Кругле яблуко. Жовта груша. Довгий хвіст у черешні. Маленька вишня. Велике яблуко. Соромитися, не соромитися. З’їж ціле гроно. Зараз я помію і принесу тобі фрукти, ягоди.

Слова та вирази

фрукти – fructe
яблуко – măr
груша – pară
слива – prună

вишня – vișină
лимон – lămâie
ягоди – fructe de pădure
малина – zmeură

полуниця – căpșună
виноград – struguri
кавун – pepene verde
диня – pepene galben, zămos

Урок можна провести як предметний, за зразком попереднього уроку з теми “Овочі”. Інший варіант – у вигляді гри “Збирання фруктів”.

Оскільки діти вже вивчили тему “Осінь”, урок слід розпочати із повторення цієї теми.

– Крім овочів, восени збирають урожай фруктів. Сьогодні на уроці ми будемо це робити разом.

– Де ростуть фрукти?

– А тепер, діти, заплющьте очі і уявіть собі, що ви в чарівному саду, де ростуть різні фрукти. Не розплющуйте очей доти, поки я вам не дозволю.

Діти сидять хвилину-другу із заплученими очима, грає музика. Вчитель у цей час “садить” в класі міні-сад. На сухих гілках дерев учитель розвішує вирізані з картону макети фруктів: яблука, груші, сливи тощо.

– А тепер, діти, розплющьте очі. Чи такий сад ви собі уявляли? Завдання сьогоднішнього уроку полягає в тому, щоб зібрати урожай фруктів. Але сад цей чарівний. Тому жодного фрукта ви не зможете зірвати, поки не вивчите їхні назви українською мовою.

Діти діляться на групи, кожна з яких має своє дерево, з якого повинна зібрати плоди. Переможе та з команд, яка швидше вивчить назви всіх фруктів українською мовою і збере свій “урожай” в кошик.

Учитель пропонує дітям виліпити з пластиліну або намалювати улюблені фрукти

Фрази для запам'ятовування

Яблуко, груша, слива – це фрукти.

Малина, полуниці, виноград – це ягоди.

Яблуня – це дерево

Відповіді на запитання

Що росте на городі? Що росте в саду? Що роблять діти? Які фрукти дозрівають першими? Які ще фрукти ростуть у наших місцях, але на малюнку їх немає? Які з фруктів, зображених на малюнку, не ростуть у нас?

Складання розповіді за малюнком

Це виноградник. Діти збирають виноград. Він уже стиглий, дуже смачний і корисний. Виноград має багато вітамінів.

Гра “Вгадай за описом”

Учитель описує словесно один із видів фруктів, а діти відгадують назву. Наприклад: червоне, кругле, солодке, смачне (яблуко).

Загадки

Лампочка вгорі висіла,
Стала смачна, поживтіла.
Діти лампочку зірвали,
З апетитом скуштували. (Груша)

Я жовтенька, я маленька,
Мов медочок солоденька.
На баштані досягаю,
Тепле сонечко вітаю. (Диня)

Хоровод “Що нам осінь принесла?”

Щедра осінь і багата
З подарунками прийшла.
То ж дозволь нам запитати:
– Що ти, осінь, принесла?
– Принесла пшениці,
Будуть паляниці!

Стигли груші запашні
Заготуємо сушні.
Ось городина для вас!
Буде суп і борщ у нас!
Стигли яблука, мов жар
На варення, на узвар!

Для закріплення тем “Овочі”, “Фрукти” можна провести гру “В магазині”

Зимові розваги

Види зимових розваг. Звертання до однолітків, дорослих. Уточнення у кого? Розрізнення на слух за інтонацією окремих знайомих слів, слів у реченні. Опис малюнка за поданим зразком з допомогою вчителя. Розширення уявлень дітей про природу, рослинний і тваринний світ. Актуалізація словникового запасу учнів, поповнення новими словами. Повторення теми “Пори року”. Виховання бережливого ставлення до природи, любові до неї, відчуття себе частиною природи.

Зима. Взимку. Холодно. Мороз. Земля вкрита снігом. Гратися. Кататися. Ковзани. На ковзанах. Грати в хокей. Приносити лижі, санчатка. Гірка. Спускатися з гірки. Ліпити сніговика. Мороз. На морозі. Гратися в сніжки. Навчитися кататися на ковзанах (лижах). У кого санчата? У Богдана санчата.

Слова та вирази

зима – iarnă
мороз – ger
сніг – zăpadă
лід – gheață
холодно – frig
сани – sanie

санчата – săniuță
лижі – schiuri
ковзани – patine
кататися – a patina; a schia; a
se da cu săniuța
гратися – a se juca

гратися в сніжки – a se bate
cu bulgări de zăpadă
весело – vesel
птахи – păsări
звірі – animale sălbatice
допомогати – a ajuta

Відповіді на запитання

Яка пора року? Які зимові місяці знаєте? Назвіть їх. Якого кольору сніг? Що роблять діти? Як живеться птахам і тваринам взимку?

Доповнити текст

Прийшла...(зима). Земля вкрилась...(білим снігом). Школярі повісили на деревах...(годовнички) і насипали в них зерна. До годівничок прилетіли... (синички, снігурі).

Складання розповіді за малюнком

Прийшла зима. Стало холодно. Випав білий пухнастий сніг. Взимку діти граються в сніжки. Вони катаються на санчатах і лижах з гірки. Дітям весело.

Загадки

Без пилки, без сокири, а мости будує. (Мороз)

Біла скатертина всю землю вкрила. (Сніг)

Фонетична хвилинка (хором виразно промовити)

Зима морозяна надворі.
Замети білі на землі.

Зоріють в небі ясні зорі.
Заснули зайчики малі.

Вивчити напам'ять вірш зі слів учителя

Як допоможемо

Холодно взимку зайчатам і білці,
Песику в будці, у стайні корівці.
Мерзнуть у котика лапки і вуха,
Мерзне ворона в лиху завірюху.
Горю зарадити можемо –
В будку Шаркові настелим соломи,

Зайчику кинем під кущик
Кілька морквинок, листочок капусти.
Теплу корівці поставим водичку.
Птицям насиплемо крихт в годівничку
Як допоможемо дружно, малята, –
Виживуть взимку птахи і звірята.

Л. Левченко

Зимові свята. Народні звичаї

Зимові свята. Ознайомлення із традиціями та звичаями українського народу. Сприймання на слух і розрізнення слів в однині та множині. Розповідь за малюнком з допомогою вчителя. Розвиток діалогічного та монологічного мовлення. Вимовляння звукосполучення “щ”. Розрізнення на слух межі слів у реченні. Запитання “Хто що робить?” і відповіді на нього. Розширення й активізація словникового запасу учнів, пов’язаного із зимовими святами.

Святий Андрій. Ворожити. Святий Миколай. Дарунок. Подарунки. Ялинка. Красива. Зірка. Вітати. Привітати. Принести. Приносити. Цукерки.

Зустрічати Новий рік. Дід Мороз. Снігуронька. Вогні. Свято. Сяє. З Новим роком! Зі святом! Святкувати. Різдво. Христос. Народився. Коляда. Водохреща. Щедрівка. Щедрий. Щедрий вечір. Щедрувати.

Слова та вирази

свято – sărbătoare

святий Миколай –

Sfântul Nicolae

Новий рік – Anul Nou

Дід Мороз – Moș Crăciun

ялинка – bradul de Crăciun

Різдво Христове – Nașterea

Domnului, Crăciun

Христос народився! –

S-a născut Hristos!

Славимо Його! –

Să-L preamărim!

прикрасили – au împodobit

Ісус Христос – Iisus Hristos

Водохреща – Bobotează

розповідати – a povesti

співати – a cânta

пісня – cântec

коляда – colind(ă)

веселитися – a se veseli

розважатися – a se distra

канікули – vacanță

звичай – obicei

В Україні слово “коляда” має аж три значення:

1) Різдвяні свята (“Будьте здорові, з Колядою!”);

2) пісня, яка співається під час Різдвяних свят (“Пустіть його до хати, він вам буде коляду співати!”);

3) винагорода за величальну пісню (“Ой, і пан іде, коляду несе: коробку ві-вса, зверху ковбаса!”, “А ви, люди, чуйте, коляду готуйте: яблучка, горішки – це мої потішки”).

У різних народів існують різні звичаї святкового вітання. Незнання цих звичаїв може ускладнити спілкування. На Буковині, а також Заході України традиційним є вітання: “Ісус ся рождає! – Славимо його!”

Відповіді на запитання

Хто такий святий Миколай? Чому всі діти чекають свята Миколая? Де росте ялинка? Чим діти прикрасили ялинку? Хто танцює з дітьми навколо ялинки?

Вивчення напам'ять віршів

Забілів від снігу гай.

Де наш святий Миколай?

Йде із ангелом ясененький,

Усміхається миленько.

Він за нас все пам'ятає,

Нагороди зготовляє,

Нам даруночки приносить,

Для нас в Бога ласки просить.

Нові санчата по снігу біжать.

Мчать на ялинку веселих малят.

Діти у коло широке стають,

Їм подарунки красиві дають.

Всі подарунки хороші у нас.

Весело дітям в святковий цей час.

Складання розповіді про підготовку і святкування Нового року в рідній школі (довільна форма)

Робота за малюнками

Хто такий Ісус Христос? (Це Божий Син, Месія, який прийшов у світ в образі людини для нашого спасіння).

Коли відзначають свято Водохреща? (19 січня). Як його відзначають?

Які звичаї і традиції відзначання зимових свят у вашому краї?

Вивчення напам'ять української колядки

Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку (тітко), п'ятака!

Загадка

Що за гостя в нас така –
І зелена, і струнка!
Сяє зірка угорі,
На гіллячках ліхтарі,
І ростуть на ній не шишки,
А цукерки і горішки. (Ялинка)

Людина. Будова тіла. Гігієна тіла

Поняття “Людина”. Будова тіла, органи, їх роль. Необхідність гігієни. Здоров'я та гігієна, їх взаємозв'язок. Запам'ятовування з уст вчителя нових слів, словосполучень. Діалог за малюнком або життєвою ситуацією. Уточнення “Що трапилось?”, “У кого знаходиться?”. Вживання в мовленні заперечних часток не, ні. На прикладі малюнків ознайомити дітей з основними періодами людського життя (дитинство, юність, зрілість, старість). Збагатити словник дітей новими словами на означення частин тіла людини. Навчити правильно вимовляти їх та вживати в усному мовленні. Формулювання запитань що робить? Де? Чим? Коли? Кому? Привчати дітей до правил особистої гігієни, бережливого ставлення до свого здоров'я та організму як частини природи.

Який? Яка? Яке? Я їду. Я їду. Я їджу. Знайома. Незнайома. Добра. Мудра. Рідна. Нерідна. Мій брат. Моя сестра. Мої батьки. Моя мама. Твої друзі. Ти велика? Ні, я мала. Мій, моя, моє. Мої сестри, мій брат. Твій, твоя, твої. Наші друзі. Його мама. Їхні сусіди.

Що? Чия, чие? Лице, руки, ноги, вуха, ніс, рот, язик, лоб, зуб, губи, голова, палець, живіт, око. Болить, лікар. Дивитися, подивитися. (Не) бачити, побачити, (не) чути. Лівий, правий. Мити, не мити, вимити. Треба чистити.

Вставати. Застеляти. Вмиватися. Чистити зуби. Робити зарядку. Провітрювати кімнату. Снідати. Одягатися. О котрій годині ти снідаєш? Чим добираєшся до школи? Роблю уроки, домашнє завдання, читаю, малюю, дивлюся телевізор, допомагаю батькам.

Слова та вирази

немовля – nou-născut
дитина – copil
хлопчик – băiețel
дівчинка – fetiță

юнак – băiat, flăcău
дівчина – fată
чоловік – bărbat
жінка – femeie

бабуся – bunică
дідусь – bunic
голова – cap
очі – ochi

ніс – nas
рот – gură
вухо – ureche
обличчя – faţă
зуби – dinţi
волосся – păr

руки – mâini
ноги – picioare
тулуб – corp
вмиватися – a se spăla
одягатися – a se îmbrăca
чистити – a curăţi

зачісуватися – a se pieptăna
стежити – a îngrijii
не бруднити – a nu murdări
прати – a spăla
берегти – a păstra

Робота за малюнками

“Пройти” за малюнками (стрілочками) – від немовляти до старої людини. Дитина вчиться повзати, ходити. Діти граються в пісочку. Оксанка і Тарасик йдуть до школи. Дорослі одружуються, створюють сім’ю. Тато і мама бавлять дітей. Дідусь і бабуся граються з онуками.

Показати на конкретних малюнках частини тіла людини

Дівчинка дивиться у дзеркало (обличчя).

Мама малює нігті (руки).

Діти граються м’ячем (руки, ноги).

Складання діалогу з допомогою вчителя

- Чим ми виконуємо різні роботи, пишемо? (рукою)
- Чим ходимо? (ногами)
- Для чого очі? (щоб бачити)
- Для чого вуха? (щоб чути)
- Для чого ніс? (щоб нюхати)

Складання розповіді “Ранок школяра”

Вранці я встаю, чищу зуби. Вмиваюся, одягаюся, снідаю і йду до школи...

Загадки

Обійдуть усі дороги
Непосиди, наші... (ноги)

Можуть створювати звуки
Плескотом в долоні... (руки)

Одяг. Взуття

Роль одягу та взуття в житті людини. Одяг та взуття у різні пори року. Визначення на слух межі речень у мовному потоці. Уточнюючі запитання чия? чий? чиї? хто у чому? Збагачення словникового запасу про одяг та взуття. Закріплення теми “Людина. Будова тіла. Особиста гігієна”. Бесіда про використання у різні пори року відповідного одягу та взуття. Виховання бережливого ставлення до своїх та чужих речей.

Охайний. Бережливий. Крамниця. Одяг буденний, робочий, святковий, національний. Пальто. Капелюх. Шафа. У шафі. Шуба. Куртка. Шарф. Кофта. Сукня. Костюм. Сорочка. Спідниця. Шкарпетки. Одягатися відповідно до погоди. Чистити пальто, плащ. Дош. Щітка. Поставив у куток. Хто у чому? Дівчинка у хустці. Хлопець у куртці. Чия куртка? Моя (твоя, її).

Туфлі. Черевички. Чобітки. Кеди. Взуватися. Взуйся. Витри взуття. Витри черевички. Взуватися. Роззуватися. Чистити взуття. Чистити взуття щіткою. Мама вибирає туфлі. Дан приміряє сандалі. Продавець дивиться на капці. Мама тримає черевика.

Слова та вирази

сорочка – cămașă
сукня – pantaloni
плаття – rochie
спідниця – fustă
куртка – scurtă, geacă
костюм – costum
сукня – rochie

свєтр – sveter, pullover
пальто – palton
шуба – șubă
шапка – căciulă
шарф – fular
рукавички – mănuși
капелюх – pălărie

ремінь – curea
чєревички – pantofiori
туфлі – pantofi
чобітки – cizmulite
гумові чоботи – cizme de cauciuc
кеди – bascheți, teniși

Вправи для розвитку зв'язного мовлення

Відповіді на запитання

Як називається магазин, в якому продають одяг? А взуття? Які види одягу ви знаєте? Що вдягаєте взимку (влітку, восени)? Чим відрізняється зимовий одяг від літнього? Що одягають дівчатка, що хлопчики? З чого шийуть одяг? З чого роблять взуття? Яке буває взуття? Що коротше, а що довше: сукня чи майка? Шкарпетки чи колготки? Куртка чи пальто? Штани чи шорти? Спідниця чи фартух?

Колективне складання коротких розповідей за опорними словами

У мене нове пальто. Воно дуже гарне. У школі я знімаю пальто і вішаю на вішалку. Я бережу своє пальто.

Гра “Одягни ляльку”

Діти приносять улюблену ляльку, одягають її та називають українською мовою елементи одягу і взуття.

Складання розповідей про те, як кожен шанує свій одяг, взуття

Я дбаю, щоб мій одяг був чистий, охайний. Сама чищу щіткою пальто, перу шкарпетки, вчуса прасувати. Взуття теж потребує щоденного догляду. Прийшовши додому, я завжди чищу взуття щіткою, а якщо воно брудне, то спочатку мию. Ось гляньте, яке в мене акуратне взуття.

Дім. Квартира. Хатні обов'язки

Роль дому в житті людини. Обов'язки кожного члена сім'ї. Правильне формулювання відповідей на запитання “Де і коли це відбувається?”, “Про що розповідається?”. Вимова м'яких приголосних звуків (д-д'). Актуалізувати словниковий запас з теми “Сім'я”, сприяти засвоєнню нової лексики, розвивати уміння розмовляти українською мовою. Вчити дітей за ознаками відгадувати предмети. Активізувати уміння будувати речення. Виховувати у дітей бережливе ставлення до рідного дому, батьківської оселі. Опис малюнка.

Матеріал: сюжетні малюнки, іграшкові меблі, побутові речі, словникова “скарбничка”.

В домі (хаті). Веранда. Ґанок. Кімната. Дитяча. Вікно. Двері. Стіл. Стілець. Диван. Ліжко. Лампа. Душ. Кран. Відкрий. Закрий. Плита. Великий дім. Високе дерево. Будівля. Біля вікна стоїть... Де стоїть...? Перед будинком. Нора. Гніздо. Дупло. Сарай. Будка. Вулик. Мурашник. Вихід. Зліва. Справа. Стеля. У квартирі.

Де ти живеш: в будинку чи в квартирі? Я живу в будинку №... на вулиці... Які бувають будинки? Які бувають квартири? На якому поверсі ти живеш? Скільки кімнат у твоїй квартирі? Скільки вікон, дверей?

Кого годує? Наталка годує качок. Підмітає. Пилососить. Поливає. Годує. Миє. Поливає квіти. Консервує. Кладе в банку. Пече. Прибирає. Збирає врожай. Допомогає дідусеві. Місить тісто.

Слова та вирази

хата – casă
дім – locuință
будинок – clădire
стіна – perete
підвіконня – pervaz
підлога – podea, dușumea
куток – ungher, colț
вікно – fereastră
двері – ușă
люстра – lustră

розетка – priză
спальня – dormitor
вітальня – cameră de oaspeți
кухня – bucătărie
комора – cămară
балкон – balcon
помешкання – locuință
квартира – apartament
кімната – cameră, odaie
кватирка – ferestruică

штори – storuri, draperii
крісло – fotoliu, jilț
диван – divan, canapea
ліжко – pat
шафа – dulap
килим – covor
дзеркало – oglindă
дитяча кімната – cameră pentru copii
ванна – baie

Вступна бесіда вчителя

Сьогодні ми підемо в гості до Оленки. Нещодавно її родина переїхала до нового шестиповерхового будинку.

Ось ми підходимо до під'їзду, заходимо в ліфт. Натискаємо кнопку біля цифри “3”. Незабаром ми вже дзвонимо в двері. Нам відчиняє Оленка.

Що ви їй скажете? Які слова вітання ще знаєте?

У передпокої ви роздягаєтесь. Який одяг ви знімаєте?

Оленка запрошує нас до вітальні. Тут є все для відпочинку.

(Показуємо і називаємо побутові речі та предмети). Ось канапа, біля журнального столика стоять крісла (діти повторюють кожну нову назву). Після перегляду фільму по телевізору ми переходимо до дитячої кімнати. Як ви гадаєте, що ми там побачимо?

Гра “Обладнаємо наш дім”

Що потрібно для вітальні? Які меблі поставимо у спальні? Де поставимо холодильник? Де живе бабуся? Чи є там квартира?

Загадки

Має роги й ноги, а держиться підлоги. (Смил)
Хто завжди правду каже? (Дзеркало)

Йти не йдем, хоч маєм ноги, все тримаємось
підлоги. (Смільці)

Усні розповіді учнів про помешкання, в яких вони живуть (за поданим планом)

У якому будинку ви живете? Яка ваша квартира за розміром? Які предмети стоять у кімнатах? Для чого вони поставлені? Хто ними користується?

Вивчення вірша напам'ять

Де літо живе?

У павука хатинка –
Маленька павутинка.
У коника веселого –
Між травами оселя.
У ластівки швидкої –
Під нашим надвіконням.

А тепле ніжне літо,
Волошками повите,
Посріблене дощами,
Живе в очах у мамі!
А. Костецький

Посуд

Посуд – праця різних майстрів. Роль посуду в житті людини. Сприйняття на слух і засвоєння нових слів з уст вчителя. Опис малюнків з допомогою вчителя. Вільне вживання у мовленні слів, що характеризують предмет за розміром, формою, кольором. Ознайомити учнів з лексикою до теми “Посуд”. Збагачення словникового запасу. Створення комунікативної основи спілкування за темою. Виховання пізнавальних інтересів, працелюбності, прагнення допомагати дорослим.

Матеріал: предметні малюнки та ілюстрації, набір посуду для дітей.

Каструля. Тарілки. Блюдця. Чашка. Ложки. Виделки. Ніж. Ножі. Різати. Порізати. Глечик. Сервіз. Де лежить посуд? Що стоїть на столі? Посуд лежить... На столі стоїть чашка. Прошу до столу. Сідай (-те) за стіл. Обідати усією родиною. Наливати борщу. Поставити на стіл хліб. Покласти чого? Салату. Прибрати зі столу. Включати (виключати) плиту. Вогонь. Сірники. Газ. Бути обережним з вогнем. Раковина для миття посуду. Пригостити обідом (вечерею). Що стоїть? Стоять пляшки, тарілки, келихи. Що лежить? Виделки, ложки.

Слова та вирази

піч – sobă
плита – plită, mașină de gătit
духовка – cuptor
ніж – cuțit
виделка – furculiță
ложка – lingură
чашка – ceașcă
келих – pahar, cupă

пляшка – sticlă
хлібниця – coș pentru pâine
цукерниця – bombonieră
ваза – vază
каструля – cratiță, oală
глечик – ulcior
цукорниця – zaharniță

Робота за малюнком

Який ще посуд, якого немає на малюнку, ви знаєте? У кого з вас батьки займаються виготовленням посуду? Чи є цей посуд на малюнку?

Складання розповіді

У магазині посуду

Ми з мамою пішли в магазин. Там продавався різний посуд. Мама купила ложки, тарілки, каструлю. Мені сподобалось синє горнятко. Продавець загорнула покупку. Ми подякували їй.

Складання діалогу з допомогою вчителя

- Оксанко, у тебе є чайний сервіз?
- Так, є.
- Які предмети є у твоєму сервізі?
- Чайник, чашки, блюдця, цукорниця.
- Хтось подарував чи сама купила?
- Мені його подарували друзі.

Аудіювання. Відповіді на питання

Про чистий посуд

Здивувався дуже тато:
Де це посуд із серванта? –
А Іванко мовить радо:
– Пригощайся лимонадом!
На полиці є ще склянка!
– Але решта де, Іванку?
– Як то де? Стоять у мийці.

Ти ж казав мені й Марійці:
„Посуд чистий лиш беріть!”
Спека... Нам хотілось пити!
– Ах, які слухняні діти!
Йдіть, слухняні, посуд мити!
Б. Бойко

Чому здивувався тато? Чим пригощали діти тата? Куди подівся посуд? Що повинні зробити діти?

Їжа. Солодощі. Екскурсія в їдальню

Поняття про правильне харчування. Види борошняних виробів. Солодощі. Сприйняття на слух і розуміння розказаного вчителем. Відповіді на запитання до малюнків. Вимова і розрізнення звуків г, к, х. Збагачення словникового запасу. Розвиток мовної діяльності говоріння, слухання та читання. Створення комунікативної основи спілкування за темою. Виховання пізнавальних інтересів, працелюбності, прагнення допомагати дорослим.

Матеріал: предметні малюнки та ілюстрації.

Готувати. Приготувати. Сніданок. Обід. Вечеря. Узвар. Гарячий (-а, -е). Варити. Зварити що? М'ясо, овочі, варення, борщ, вареники, компот. Покласти у борщ що? Буряк, моркву, капусту, квасолу, помідор. Посолити. Голод – холод. Гіркий – лихий. Вареники з чим? Сиром, вишнями, капустою. Смажити що? Рибу, котлети, гриби. Пекти, пече. Паляниця. Пиріг. Пиріжки. Пирого з чим? З сиром, маком, сливами. Смачне. Їсти, з'їсти. Пий, випийте. Чай, кава, лимонад. У кого є цукерка? У мене є... У мене немає...

Слова та вирази

хліб – pâine
батон – franzelă
рогалик – corn
тістечко – prăjitură din aluat
бублики – covrigi
булочки – chifle, franzeluțe
котлети – pârjoale, chiftele
борщ – borș, ciorbă
капуста – varză
часник – usturoi
перець – ardei
помідори – roșii
цукор – zahăr
сіль – sare
кава – cafea

чай – ceai
молоко – lapte
сметана – smântână
кефір – chefir
яйце – ou
шинка – șuncă
яєшня – omletă, jumări de ouă
сік – suc
гірчиця – muștar
кетчуп – ketchup
смажена курка – găină friptă
шпроти – sardele
гриби – ciuperci
вареники – colțunași
страва – (fel de) mâncare

у гості – în ospetie
м'ясо – carne
їсти – a mânca
смажити – a prăji
готувати їжу – a găti, a prepara (bucate)
варити – a fierbe
канапки – tartine, sandvișuri
риба – pește
суп – supă
печиво – biscuiți
ковбаса – salam, mezel
торт – tort
морозиво – înghețată

Вправи

Завдання 1. На яке запитання (хто? що?) відповідають подані слова?

Горнято, склянка, брат, каша, журавель, чайник, лисичка, кухня, крупа, капуста, хліб, лялька, дівчинка, цибуля.

(Діти можуть плескати в долоні відповідно до запитання: що? – 1 раз, хто? – 2 рази).

Завдання 2. Він, вона, воно.

Проводиться у такий спосіб: якщо називається слово чоловічого роду – встає перший ряд, жіночого роду – 2 ряд, середнього – 3.

Чай, суп, ковбаса, пшоно, молоко, бринза, каша, ніж, цукор, гречка, сіль.

Завдання 3. Доповнити речення за зразком: чай – це напій.

Каша, ковбаса, цукор, каструля, пательня, чайник, борщ.

Завдання 4. Що означають ці слова?

Зразок: склянки, тарілки – посуд, а сир – їжа.

Бринза, суп, хліб – ..., а ваза – ... .

Борщ, суп, каша – ..., а компот – ... .

Каша, котлета, вареники – ..., а ніж – ... .

Цукерки, тістечка, пиріжок – ..., а лялька – ... .

Чайник, каструля, миски – ..., а хліб – ... .

Завдання 5. Яке слово зайве?

Сир, бринза, вода, компот, оселедець, ваза.

Борщ, компот, суп, ложка.

Тарілка, чайник, бублик, ніж.

Горнятко, ножі, виделки, цукерки, вази.

Актуалізація теми

– Послухайте, діти, що розповідає Катруся. Не чуєте? (Це тому, що вона ще маленька і говорить дуже тихо). Хочете знати, що вона сказала?

Ось що я почула:

– Я дуже люблю допомагати мамусі на кухні. Особливо мені подобається готувати вечерю.

Сьогодні у нас на вечерю буде варена картопля, смажені котлети, салат з огірків та помідорів, чай та булочка.

У неділю я допомагала мамі готувати борщ.

А чи знаєте ви, які овочі потрібні для борщу? *(Вчитель показує малюнки овочів, а діти називають їх українською мовою: буряк, картопля, помідори, перець, цибуля, часник, петрушка).*

Чи готують таку страву у вашій родині? (Вчитель показує їжу на малюнку, а діти називають її).

Загадки

Шкір має сім, а сльози випускає всім. *(Цибуля)*
Що то за голова, що лиш зуби й борода? *(Часник)*
Рідке, а не вода, біле, а не сніг. *(Молоко)*
Білий, а не сніг, солодкий, а не мед. *(Цукор)*

Складання розповіді за опорними словами

У шкільній їдальні

На великій перерві ми йшли в шкільну їдальню. Там ми стали в чергу і купили солодоші. Я купив булочку, а Оленка купила пиріжок. Я заплатив ..., а Оленка – .... Моя булочка була з маком, а в Оленки пиріжок з джемом. Ми поїли, подякували кухарям і пішли в клас.

Тваринний світ

Тварини свійські та дикі. Роль свійських тварин у житті людини. Розрізнення на слух окремих слів та в реченні. Складання діалогів за малюнками з допомогою вчителя. Запитання “Де? Хто? Що знаходиться?” та відповіді на них зі словами тут, там. Розвивати вміння слухати, розуміти сприйняте на слух, збагачувати словниковий запас, вчити відповідати українською мовою. Виховувати любов та турботливе ставлення до домашніх тварин.

Матеріал: предметні малюнки з підручника

Корова. Корівка. Бик. Двір. Травичка. Коза. Свиня. Кролики. Кіт. Киця. Сірий (-а). Чорний (-а). Білий. Рудий. Собака. Щеня. Гуски. Півень. Курка. Гусак. Качка. Великий (-а, -е). Ягня. Баран. Курча. Теля. Будка. Гавкати. Давати молоко. М'ясо. Пригощати. Накрити на стіл. У кого кінь? У Богдана.

Слова та вирази

корова – vacă
теля – vițel
бичок – junčan, tăuraș
кінь – cal
лоша – mânăz
вівця – oaie
баран – berbec
ягня – miel
свиня – porc
порося – purcel
кіт – pisoi, motan
кішка – pisică
кошеня – motânaș, motănel

пес – câine
собака – câine
щеня – cățel, cățeluș
курка – găină
півень – cocoș
курча – pui de găină
качка – rață
качечка – boboc de rață
гуска – găscă
гусак – găscan, gânsac
гусеня – boboc de găscă
вовк – lup
лисиця – vulpe

лев – leu
тигр – tigru
олень – cerb
лось – elan
білочка – veveriță
їжак – arici
лебідь – lebedă
сова – bufniță
орел – vultur
бегемот – hipopotam
кенгуру – kangur
носоріс – rinocer
верблюд – cămilă

Слухання казки

– Діти, ви любите слухати казки? Сьогодні я розповім вам казку “Няв-няв”, яку написала Оксана Іваненко. Як ви гадаєте, про кого вона нам розкаже?

(Вчитель розповідає казку та виставляє малюнки)

Якось забула маленька дівчинка налити молока своєму кошеняті. Кошеня було голодне. Воно хотіло попросити у дівчинки молока, але забуло, як треба просити. Вибігло воно на подвір'я і гірко заплакало. На подвір'ї зустрів корову.

– Чого ти плачеш, кошенятко? – питає корова.

– Я забуло, як треба просити їсти.

– Ти скажи: “Му-у-у”. Тебе й нагодують.

– Ні, – каже кошенятко, – це корови так просять. – І побігло далі...

Біля воріт стояло лоша.

– Чого ти плачеш, бідне кошенятко?

– Як же мені не плакати? – каже кошеня. – Я голодне, а не знаю, як же просити їсти.

– Це дуже просто, – каже лоша, – скажи: “Гі-гі-гі”, – і тебе нагодують.

– Ні, це коні так просять! – відповіло кошенятко та й побігло далі.

А назустріч йому півень.

– Чого ти, кошенятко, плачеш?

– Я їсти хочу, а не знаю, як треба просити.
 – Ти закричи: – Ку-ку-рі-ку! – ось і все, – каже півень. – Я завжди так прошу.
 – Ні, – каже кошенятко, – це лиш півники так співають...
 А тут від комори йому назустріч виходить великий кіт.
 – Чого ти, кошенятко, плачеш?
 – Їсти дуже хочеться, а я забуло, як треба просити...
 – Та ти скажи: “Няв-няв”, – відповідає кіт.
 Згадало кошенятко, зраділо і побігло до дівчинки.
 – Няв-няв! – занявчало воно голосно.
 Дівчинка взяла мисочку і налила молока аж по самі вінця.

Бесіда за змістом казки

- Чому плакало кошеня?
- Хто забув про нього?
- З ким воно зустрілось спочатку? Яку пораду дала корова?
- А кого кошенятко зустріло потім? Як його вчило лоша?
- Хто ще давав поради?
- Хто навчив кошенятко?
- Яку пораду ви б дали дівчинці?

Складання розповіді за опорними словами

1. Про свійських тварин

У нас є (*свійська тварина*). Вівця дає (*вовна, бринза, м'ясо*). Я даю вівці (*свіжа вода, сіно*). У вівці навесні з'являться (*ягнята*). Ягнята (*біленькі, кучеряві, веселі*). Я граюся (*з, вони, день, кожний*). Вони пасуться (*на, лузі*). Смачна бринза подобається (*всі, діти*).

2. Про свійських птахів

Навесні у нас (*курчата, з'являться*). Курчата (*жовтенькі, пухнасті*). Вони люблять (*крихти, каша*). Мама (*я*) щодня (*годувати, доглядати*) курчат. Ввечері кладемо їх спати. Коли буде тепло, курчата підуть (*подвір'я, на, на, сонечко*). До осені вони підروуть.

3. Складання діалогу з допомогою вчителя (за поданим зразком)

- Петю, ти любиш тварин?
- Так.
- А як ти про них дбаєш?
- Восени я ходжу з друзями до лісу. Ми збираємо листя, жолуді, сіно.
- А навіщо?
- Зимом, коли дуже холодно, ми кладемо це у годівниці, і тварини мають що їсти.

Скласти діалоги

- а) батька з сином (про догляд за вівцями);
- б) двох дівчаток (про догляд тварин на фермі);
- в) матері й доньки (про допомогу по господарству).

Логіко-лексичні вправи

1. Хто це? Качка – свійський птах, а шпак? Кіт – він, а киця? Вовк – дика тварина, а корова?
2. Назвіть свійських птахів. Чим їх годують?

3. Розподіліть малюнки на дві групи: а) домашні тварини; б) домашні птахи.
4. Хто де живе? Розподіліть малюнки на 2 групи: приміщення для людей та приміщення для тварин. Ферма, готель, телятник, свинарник, будинок, театр, курник.
5. Хто більший? Хто менший? Кінь чи вівця? Вівця чи ягня? Ягня чи курча? Півень чи гусак? Гусак чи індик? Індик чи баран?
6. Хто як говорить? Хто гавкає? Хто нявчить? Хто кукурікає? Хто гелґоче? Хто кудкудаче?
7. Хто що дає? Вівця і баран, корова і бик, курка та півень (*шерсть, шкіру, м'ясо, молоко, яйця*).
8. Хто доглядає овець? Хто доглядає корів?

Вивчити вірші напам'ять

Про жабок

– Ти, кума, куди ідеш?
 Нащо ти сачок несеш?
 – До води стрибаю,
 Може, щось спіймаю,
 – А кого, кого, кума?
 – Хочу я зловить сома.
 – Як спіймаєш, то даси?
 – Звісно, так, приходьте всі!
Н. Колитина

***

Ішла весна красна
 У синій хустинці,
 Несла весна красна
 У скриньці гостинці.
 Ягням – травцю.
 Гусятам – водицю.
 Каченят – ряску,
 А малятам – ласку.
Т. Коломієць

Рослинний світ

Рослини. Деревя, куці, квіти. Сприймання на слух і визначення наголосів у словах. Складання діалогів за малюнками з допомогою вчителя. Розвивати уміння слухати, розуміти, сприймати на слух. Збагачувати словниковий запас, вчити відповідати українською мовою. Виховувати любов і бережливе ставлення до природи, і рослин зокрема. Знати, яку користь вони приносять.

Поливає (-ла, -ли). Саджає (-в, -ли). Збирає (-в, -ла, -ли). Несе. Принесе. Занесе. Пас (-е, -ли). Пливе (-ла, -в). Віктор і Таня поливають дерева. Дідусь косить траву для кроликів. Манолій і Настя садять ялинки.

Слова та вирази

дерева – copaci
 куці – arbuști, tufe
 квіти – flori
 рослини – plante
 дуб – stejar
 верба – răchită

калина – călin
 ялинка – brad
 мак – mac
 кульбаба – păpădie
 дзвіночки – clopotei
 тюльпан – lălea

чорнобривці – crăițe,
 vâzdoage, ochesele
 бузок – liliac
 фіалка – toporași
 соняшник – floarea-soarelui

Відповіді на запитання

Назвіть рослини, які ростуть у нашому краї. Які квіти цвітуть у нашій місцевості? Які дерева ви знаєте? Назвіть ті, котрі приносять плоди. Яке дерево дуже часто росте біля води? Плоди якого дерева полюбляють їсти свині? Що треба робити, щоб рослини виростили великими і гарними?

Робота з малюнками

Опишіть малюнки. Назвіть квіти, дерева та кущі, які ви бачите на малюнку. А які рослини є у вас на подвір'ї, біля будинку?

Слухання віршів

Квіткові сни

Кожній квітці навесні
Сняться кольорові сни:
Кульбабі сняться золоті.
Тюльпанові – червоні,
І дуже-дуже голубі –
Дзвіночку лісовому.
Бузку бузкові сняться сни
Волошці – волошкові;
Ромашці – срібні від роси,
Фіалці – фіалкові.

А. Костецький

***

Поспішайте, любі діти,
Вибирайте гарні квіти!
Ви побачите в саду:
Мак, майорці, резеду,
Чорнобривці і нагідки,
І калиновії квітки.
А в долині, а в долині
Там дзвіночки ясно-сині.
І кульбабки на горбі...
Що ти вибереш собі?

К. Перелісна

Загадки

Кого один раз на рік наряджають? (Ялинка)

Хто до сонця повертається і його ім'ям називається? (Соняшник)

Місто

Моє рідне місто. Уявлення про місто мрій. Сприйняття на слух і засвоєння слів, словосполучень, речень. Участь у діалозі. Формулювання запитань "Що з ким що роблять? Хто де?" та відповідей на такі запитання. Ознайомлення дітей з лексикою, яка відповідає темі "Місто".

Матеріал: сюжетні малюнки.

З, під, над, перед. Дівчинка іде з мамою. Літак летить над містом. Хлопчик сидить за столом. Вулиця. Будинок. Багатоповерхівки. Тротуар. Дорога. Прибуває автобус. Метро. Супермаркет. Аптека. Правила для пішоходів. Іти спокійно. Переходити дорогу. Хлопчик з мамою переходить вулицю. З ким переходити? Хто переходить?

Слова та вирази

місто – oraș
вулиця – stradă
перехід – trecere (de pietoni)
тролейбус – troleibuz
автобус – autobuz
фабрика – fabrică
завод – uzină

парк – parc
світлофор – semafor
машина – mașină
мотоцикл – motocicletă
театр – teatru
цирк – circ
ринок – piață

універмаг – magazin universal
аптека – farmacie
готель – hotel
метро – metrou
таксі – taxi, taximetru
стадіон – stadion

Відповіді на запитання

У якому місті ти живеш? Що цікавого є в ньому? Чи є метро у вашому місті? Які театри у вашому місті? В якому місці треба переходити дорогу? Де не можна гратися в місті?

Розповідь

Це місто. Місто велике. Вулицею їдуть машини, тролейбуси. Це завод. На заводі виготовляють машини. Це фабрика. На фабриці шиють пальта, сукні.

Складання діалогу з допомогою вчителя

- Які будинки в місті?
- Будинки великі, високі.
- Куди їдуть діти?
- Діти їдуть у школу.
- Як називається наше місто?
- Наше місто називається...

Вивчення вірша напам'ять

Три світла в світлофора є,
і кожен з них наказ дає.
Червоне світло каже: Стій!

А жовте: Ще не можна!
Зелене каже: Їдь мерщій! –
І слухається кожний.

С. Маршак

Село

Моє село. Сприйняття на слух і розуміння невеликих текстів. Мої найулюбленіші заняття у селі. Переказ невеликого уривка тексту. Запитання "хто що робить?", "хто чим виконує дію?" та відповіді на них.

Матеріал: малюнки

Живе в селі. Поле. Дитячий садок. Школа. Церква. Лікарня. Ставок. Ресторан. Онучка допомагає бабусі. Мама в'яже спицями. Хлопчик плете з лози. Оксана малює пензликом. Що вміє робити Микола? Микола вміє... Що робить Оксана? Оксана гойдається. Де дідусь? Дідусь в полі.

Слова та вирази

село – sat
вулиця – uliță
пошта – poștă
Будинок культури – Casă de cultură, cămin cultural
лікарня – spital

дитячий садок –
grădiniță (de copii)
магазин – magazin
дзвіниця – clopotniță
церква – biserică
цвинтар – cimitir

млин – moară
пасіка – prisacă
ставок – iaz
хати – case

Для вивчення цієї теми пропонуємо провести екскурсію по селу (*можна провести екскурсію напередодні уроку, а на уроці закріпити знання*). У ході екскурсії вчитель знайомить дітей з вулицями села, основними закладами (*пошта, дитячий садок, Будинок культури*), називає їх українською мовою, діти повторюють.

Відповіді на запитання до малюнка

Що ви бачите на малюнку? Які хати в цьому селі? Де плавають качки? Хто годує поросля? Хто пасе корову? Де співає півень?

Складання діалогу з допомогою вчителя

- Де ти живеш?
- Я живу в селі.
- Як називається село?
- Моє село називається ...
- Яке твоє село?
- Моє село велике, красиве.
- Що є в селі?
- У селі є магазин, дитячий садок, школа.
- Я люблю своє село.

Складання розповіді про село

Весна. Великдень

Весна в житті людини. Чому я люблю весну? Традиції та звичаї святкування Великодня. Підготовка до свята у твоїй родині. Сприйняття на слух і запам'ятовування віршів, лічилок. Формулювання відповіді на запитання "Коли і де це відбувається?". Характеристика дії, якості, напряму, часу дії, місця. Ознайомлення з лексику, пов'язаною з темою "Великдень". Уміння правильно вимовляти слова українською мовою. Шанобливе ставлення до народних звичаїв, обрядів.

Матеріал: малюнки (бажано, щоб на цей урок учні принесли крашанки).

Підсніжник. Тане сніг. Прилетіли птахи. Зелена трава. Зелені поля. Починаються роботи у полі, в саду. Люди саджають картоплю, моркву. Діти вішають шпаківні. Зустрічати веселих друзів.

Вербна неділя. Прибирати. Чистити. Вікна. Прибирати квартиру, дім, подвір'я. Фарбувати. Білити. Ходити до церкви. Святити. Рушник. Пасха. Весняний. Великодній. Христос Воскрес! Воістину Воскрес! Кошик. Писанка. Фарбують, розписують яєчка. Хто чим виконує дію? Чим малює? Хлопчик малює воском. Кому що роблять (зробили)? Кому допомагали Оленка і Роман? Оленка і Роман допомагали бабусі.

Слова та вирази

Паска – Paști
кошик – coșuleț
рушник – ștergar
писанка – ou încondeiat
крашанка – ou vopsit

святити – a sfinți
паска – pască
Христос Воскрес! – Hristos a înviat!
Воістину Воскрес! – Adevărat a înviat!

Відповіді на запитання

Коли святкується Великдень? Як готуються до цього свята? Що кладуть у кошик? Хто йде святити паску? А діти святять? Хто допомагає фарбувати писанки? А хто допомагає мамі місити паску? Як вітаються в ці дні? Що відповідають?

Виголошування вірша (разом з вчителем)

До діточок

Годі, діточки, вам спать!
Час уже давно вставать!
Гляньте: сонечко сміється,
В небі жайворонок в'ється.
В'ється, радісно співає, –
Вам Великдень сповіщає!
О. Пчілка

Загадки

З кінцем зими прийде вона, улюблениця всіх...(весна)

Складання розповіді про те, як святкують Великдень у вашій сім'ї

Транспорт

Транспорт. Види транспорту. Пасажирський і вантажний транспорт. Розрізнення на слух окремих слів і слів, поданих у реченні. Запитання та відповіді за малюнком. Використання дієслів кататися, їхати.

Пішохід. Дорожній знак. Рухатися. Пропустити вперед, назад. Човен. Біжить. Повзе. Вгору. Вниз. Ліворуч. Праворуч. Машина. Велосипед. Іду. Іде. Стану. Стоїть. Сидіти. Він (вона) грається на чому? Вони граються у що?

Слова та вирази

ракета – rachetă
супутник – satelit
корабель – corabie
літак – avion
потяг – tren
комбайн – combină
автомобіль – automobil
автобус – autobuz
метро – metrou

дорога – drum, stradă
перехрестя – intersecție
пішохідний перехід – trecere
de pietoni
зебра – zebra
світлофор – semafor
Увага! – Atenție!
Стій! – Stai!
швидко – repede

сигнал (світлофора) – semnalul
semaforului
Подивитись в один бік, в інший –
Uitați-vă într-o direcție și în alta
Переходити дорогу – Traversați
strada
Бути уважними! – Fiți atenți!

Відповіді на запитання за малюнками

Які види транспорту зображені на малюнках? Які перевозять пасажирів? Які – вантажі? Назвіть наземні види транспорту. Як називається вид космічного транспорту, зображений на малюнку?

Загадки (покажіть малюнки)

Двоколісний друг у мене,
Має він кермо зелене.

Ще сидіння та педалі...
Певно, ви його впізнали? (Велосипед)

Розповідь за малюнком

На малюнку зображено вулицю міста (села). По ній їде легковий автомобіль та ... (автобус). Вони зупинилися на переході. Світлофор показує ... світло, тому хлопчик переходить вулицю. Треба бути дуже ... (уважними), коли переходиш дорогу. Це можна робити лише на ... світло.

Україна – рідний край. Київ – столиця України

Україна – це моя країна. Головне місто нашої Батьківщини. Краса рідного краю. Ремесла. Сприймання на слух і розуміння сказаного вчителем. Складання розповіді за серією малюнків з допомогою вчителя. Розрізнення голосних та приголосних звуків. Вимова звуків й та ї окремо і в звукосполученнях. Закріплення словникового запасу раніше вивчених тем. Виховання любові до рідного краю, бережливого ставлення до його пам'яток, культури, історії.

Матеріал: малюнки

Рідний край. Центр України. Захід України. Схід України. Південь України.

Я живу в селі. За селом простягаються поля. У моєму рідному краї живуть працюючі люди. Моє рідне... біля... Я милуюся рідною природою, свіжим повітрям і чистими ріками. Я люблю ходити в ліс, на море, готувати національні страви. Люблю народні ремесла (гончарство, плетіння, різьба)...

Герб. Гімн. Прапор. Тризуб. Вишиванка. Вінок. Вишивати. Бандура. Бандурист. Оберіг. Національні свята. Рушник. Кошик. Бджілки. Виготовлення. Матеріал. Глиняний. Дерев'яний. Сопілка. Якого кольору прапор України? Чим пишається наша країна? Які квіти символізують Україну?

Музей. Місто. Вулиця. До Києва. Хрещатик. Університет. Фонтан. Яка столиця України? Хто заснував Київ? Як називається центральна вулиця Києва? Які пам'ятники ти знаєш? Які ти знаєш супермаркети, музеї, театри?..

Слова та вирази

центр – centru
захід – vest
схід – est
південь – sud

порт – port
море – mare
гори – munți
шахта – mină

долина – vale
рівнина – câmpie, șes
столиця – capitală

Відповіді на запитання

У якій частині України ти живеш? Що цікавого там є? Чи є там лани пшениці? Ти живеш в гірській місцевості? Чи далеко ти живеш від моря? Чи великі у вас ліси? Біля якого моря ви живете?

Складання розповіді про місцевість, в якій ти проживаєш. Робота з картою

Аудіювання пісні у виконанні С. Ротару “Край, мій рідний край”

Слухання вірша

Батьківщину славу маю
Маю дім посеред гаю,
Півсела родини маю,
Маю поле і діброву,
Маю мову пречудову.

Батьківщину славу маю –
В світі кращої не знаю,
Її зорі, ниви, ріки
Дорогі мені навіки.

Г. Вісру

Прислів'я та приказки

Нема в світі ріднішого, як своя країна.
Людина без Батьківщини, як соловей без пісні.

День матері

Мати – символ любові і миру. Свято “День матері”. Святкування у твоїй родині. Хто чия мама? Відповіді “так” чи “ні”. Продовження роботи над формуванням шанобливого ставлення до сім’ї, її традицій; уміння узгоджувати спільні дії членів сім’ї, виховання поваги до найсвятішого на землі – Матері.

Мама. Матуся. Бабуся – мамина (татова) мама. Дідусь – мамин (татів) тато. Тітка – мамина (татова) сестра. Хто у чому? Мама у хустці. Це твоя мама? Так, це моя мама. Це твій двір? Так, це мій двір. Це твоя бабуся? Так, це моя бабуся. Це пес у бабусі? Ні, це кішка...

Слова та вирази

мама – mamă
матуся – mămică
ненька – măicuță

свято – sărbătoare
подарунок – cadou
готуватися – a se pregăti

прибирати – a face curățenie,
a deretica
тітка – mătușă

Обговорення плану святкування Дня Матері

Виготовлення саморобних подарунків. Підготовка ранку “Найдорожча наша мама”. Робота за підручником.

Фрази для засвоєння:

- Матусю, мамочко, вітаю тебе зі святом.
- Я тебе дуже люблю. Я хочу, щоб ти була здоровою і щасливою.

Дидактична гра “Подарунки для мами, бабусі”

Обладнується магазин подарунків. Оксанка – продавець, діти – покупці. Вони вибирають подарунки для матері, бабусі. Щоб купити подарунки, треба сказати:
– Продай мені, будь ласка, ...

Слухання пісні “Росте черешня в мами на городі”

Прислів’я та приказки

При сонці – тепло, при матері – добре. У дитини заболить пальчик, а в мами – серце.

Вивчення напам’ять віршів (за вибором)

Гарне слово

Мама! Мама! – гарне слово,
Тільки скажеш – все готово!
Мамо, кашки! – кашка є.
Мамо, чаю! – вже наллє.
Мамо, спатки! – вже роздітий,
І у ліжку, і укритий.
Мамо, ніжку зав’яжи!
Мамо, казку розкажи!
Мама! Мама! – гарне слово,
Тільки скажеш – все готово!
(К. Перелісна)

* * *

Матусю рідненька, найкраща, єдина,
Щоб ти не хилилась ніколи в журбі.
І сонце, і зорі, і даль журавлину
Твої діти і внуки дарують тобі.
І в осінь, і взимку, весною і влітку,
Щоб щастя й здоров’я у тебе було,
Уклін тобі, рідна матусю-лебідко,
За молодість нашу, за ласку й тепло!

Літо. Підсумковий урок

Звичаї та традиції в твоїй школі, селі, місті. Твої досягнення в навчанні у рідній школі. Розповіді з допомогою вчителя. Формулювання словосполучень, речень з вивченою та засвоєною лексикою. Ознайомлення зі словами, які стосуються відпочинку, літніх канікул. Прищеплення любові до рідної природи, азів екологічного виховання, уміння відпочивати з користю для здоров'я.

Спека. Літній день. Усе росте. П'є. Вудка. Квіти. Літній. Барвистий. Фрукти. Ягоди. Купатися. Засмагати. Плавати. Мілко. Глибоко. Пісок. М'яч. Метелик. Які фрукти взяли на пляж? Які ягоди, фрукти досягають влітку?

Слова та вирази

відпочинок – odihnă
канікули – vacanță
пляж – plajă

пливе – înotă, plutește
човен – barcă, luntre
вудка – undiță

допомога – ajutor
спека – arșiță
пісок – nisip

Вправа на вимову:

Ят-ят-ят – в дитсадок ведуть ... (малят)
Бі-бі-бі – я заграю на ... (трубі)
Ві-ві-ві – лежить кізка на ... (траві)
Га-га-га – у Бровка болить ... (нога).
Ди-ди-ди – дай напиться ... (води).

Ет-ет-ет – вірші пише нам ... (поет).
Лю-лю-лю – дуже друзів я ... (люблю)
Ру-ру-ру – починай веселу ... (гру).
Жи-жи-жи – мамі ... (допоможи).
Лі-лі-лі – живе білка у ... (дуплі).

Лексико-граматичне завдання

Переплутанка

От так диво-дивина –
виріс ріг у кабана.
Льоха вбралася у пір'я,
пси порили все подвір'я.
А цаписько в курнику
заспівав: "Кукуріку!"
Лізуть горобці під квочку,
щоб сховатись в холодочку.

А ягнята, мов коти,
геть обсіли всі плоти.
Віл на яворі пасеться,
кіт у кошику несеться.
А індики на воді плавають,
мов лебеді. А тепер скажіть мені
– де тут правда, а де ні?
А. Григорук

Відповіді на запитання

Де ти збираєшся відпочивати? Відпочивав на морі? Ходив у гори? Умієш плавати? Любиш ловити рибу? Катався на човні? Косив улітку? Ходив у ліс? Був на ставку?

Складання діалогу з допомогою вчителя

– Я поїду влітку до бабусі, а ти?

Складання розповіді про те, як збираєшся провести канікули

Ігри

Словниковий ланцюжок

Діти сідають у коло. Вчитель називає слово рідною дітям мовою, а діти перекладають його українською. Той, хто переклав, називає своє слово рідною мовою, сусід перекладає і т.д. Хто не зумів перекласти, той не має права називати своє слово.

Хто швидше знайде пару

Діти діляться на дві групи.

Перша група виконує роль слів рідної мови, друга – української.

За кожною дитиною закріплене слово рідною мовою, а його переклад українською – за учнем іншої групи. За сигналом учителя кожен учень шукає свою пару. Хто швидше знайде – переможець.

Чарівні ворота

Діти стають парами й утворюють ворота. Щоб пройти крізь них, треба назвати українські слова (назви тварин, шкільних предметів і т.д.). Якщо відповідь правильна, проходите крізь ворота, ні – вони зачиняються.

Живі слова

Учитель заздалегідь готує речення. Викликає кількох дітей, за кожним з яких закріплює одне слово цього речення. Діти повинні стати так, щоб утворилося речення.

Папури

Дітям пропонується уважно слухати і дослівно повторювати за вчителем слова і фрази, імітувати вчителя.

Словесна мозаїка

Учитель називає ключове слово, а діти добирають до нього відповідні за темою слова. Наприклад, слово “меблі” – диван, ліжко, шафа, колиска, стіл, стілець тощо.

Чарівне ехо

Діти шикуються в коло, у центрі якого стоїть учитель. Учитель кидає м'яч дитині, називаючи при цьому слово рідною дітям мовою, а дитина кидає назад учителю, називаючи це слово українською. І так по колу.

Збираємо слова

У вчителя в руках чарівна скринька з фішками. Діти називають слова за певною темою (птахи, посуд і т.д.). Хто правильно назвав – отримує фішку. Хто з учнів назбирав найбільше фішок – виграв.

Добери пестливе слово

Українська мова дуже багата, гарна, мелодійна, пісенна. Скільки в ній ніжних, пестливих слів!

Дібрати пестливі слова до слів:

мати (матінка, матуся, матусенька, матінка...);

діти (дітки, діточки, дітоньки, дитяточка...);

пташка (пташина, пташинка, пташечка...).

Чарівна паличка

Мета цієї гри – виразно вимовляти слова і правильно їх співвідносити з предметами, які показує вчитель.

Учитель і діти розглядають предмети. У вчителя в руках чарівна паличка, якою він торкається будь-якого предмета і голосно називає його. Вслід за ним діти виразно вимовляють назви предметів.

Котигорошко помиляється

У гості до дітей приходять Котигорошко. Він чув, що діти знають багато різних слів, і просить їх навчити і його вимовляти слова. На прохання вчителя 2-3 дітей голосно називають Котигорошкові свої імена і пропонують йому обійти разом з ними клас, щоб познайомити його з назвами предметів, які є в класній кімнаті. Решта дітей слідує за їхніми діями і разом з учителем оцінює правильність відповідей Котигорошка.

Котигорошко погано чує, тому просить дітей вимовляти слова виразно і голосно. Він намагається наслідувати учнів у вимові слів, але іноді замінює один звук іншим, тому діти виправляють його.

Наприклад: замість слова стіл говорить спіл, замість вікно каже вірно і т.д.

Котигорошко просить дітей хором вимовляти слово правильно, дякує їм за правильні відповіді.

Що потрібно ляльці?

Учитель виставляє на дошці предметні малюнки (мило, рушник, зубну щітку, зубний порошок, ложку, тарілку, чашку, виделку) і показує дітям ляльку. Їм пропонується вибрати для ляльки малюнки з предметами, які необхідні їй для вмивання. А потім – для сніданку. Виразно вимовляється назва кожного предмета, зображеного на малюнку.

Впізнай іграшку

Учитель розкладає на столі різні іграшки. Діти по черзі або всі разом називають їх. Потім усі іграшки ховають у “чарівний” непрозорий мішок. Діти по черзі опускають руку в мішок, беруть іграшку і за формою відгадують її назву. Після того, як відгадали, виймають з мішечка і відкладають убік. Гра продовжується.

Поїзд

Макет поїзда. У його вікнах різні тварини-пасажири (свійські або дикі). На зупинці “Зоопарк” диким тваринам-пасажирам треба зійти, але вони мають право це зробити тільки тоді, коли діти правильно їх назвуть. Гру можна продовжити, інсценізувати (на розсуд учителя).

Подоляночка

Десь тут була подоляночка,
Десь тут була молодесенька.
Тут вона впала,
До землі припала.
Личко не вмивала,
Бо води не мала.

Ой встань, устань, подоляночко,
Обмий личко,
Як ту скляночку.
Та візьмися в бочки,
Та поскачи скочки.
Підскочи до раю,
Бери дівча скраю.

Діти, взявшись за руки, водять хоровод, а “подоляночка” виконує дії, про які співається. Потім вона вибирає когось замість себе, стає в коло, і гра продовжується.

Зміст

Хто я?.....	4
Мої іграшки.....	6
Ігри	8
Знайомство	10
Усна народна творчість. Казка “Ріпка”.....	12
Казка “Коза і семеро козенят”	14
Казка “Колобок”	16
Ввічливість	18
Друзі.....	20
Родина	22
Школа	24
Клас	26
Навчальне приладдя	28
Навчання	30
Малювання.....	32
Кольори. Лічба.....	34
Доба. Тиждень. Дні тижня	36
Осінь	38
Місяці. Пори року	40
Овочі	42
Фрукти. Ягоди.....	44
Зимові розваги	46
Святий Миколай. Новий рік.....	48
Різдво. Водохреща. Народні звичаї.....	50
Людина	52
Будова тіла	54
Гігієна тіла	56
Одяг	58
Взуття	60
Дім.....	62

Квартира	64
Допомога вдома	66
Посуд	68
Їжа	70
Тваринний світ	72
Рослинний світ	74
Місто	76
Село	78
Весна	80
Великдень.....	82
Транспорт	84
Мій рідний край	86
Україна – рідний край	88
Київ – столиця України	90
День матері	92
Літо. Підсумковий урок	94

Методичні рекомендації

Хто я?.....	100
Мої іграшки	101
Ігри	102
Знайомство	103
Усна народна творчість. Українські народні пісні.	
Колискові пісні	104
Ввічливість	106
Друзі	107
Родина	108
Школа. Клас.....	109
Навчальне приладдя	110
Навчання. Малювання.....	111

Кольори. Лічба.....	112
Доба. Тиждень. Дні тижня	114
Осінь	116
Овочі	117
Фрукти. Ягоди.....	118
Зимові розваги	120
Зимові свята. Народні звичаї.....	121
Людина. Будова тіла. Гігієна тіла.....	122
Одяг. Взуття.....	123
Дім. Квартира. Хатні обов'язки.....	124
Посуд	126
Їжа. Солодощі. Екскурсія в їдальню	127
Тваринний світ	129
Рослинний світ	131
Місто	132
Село.....	133
Весна. Великдень	134
Транспорт	135
Україна – рідний край. Київ – столиця України	136
День матері	137
Літо. Підсумковий урок	138

Навчальне видання

КРИГАН Серафима Герасимівна

Українська мова

для загальноосвітніх навчальних закладів
із навчанням румунською мовою.

Усний курс. 1 клас.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

**Видавно за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Редактори   Мирослава Бацай, Феліція Вринчану

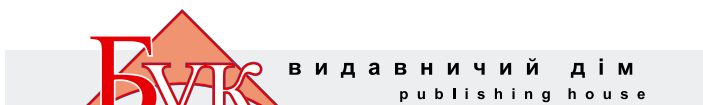
Художники   Ганна Антошук,
Людмила Остапенко,
Раїса Рязанова,
Владислав Готинчан,
Анастасія Цугуй,
Анастасія Божовська,
Катерина Цигикало та ін.

Технічна редакція   Сергій Максимець

Комп'ютерна верстка
та дизайн   Світлана Жукова та Сергій Максимець

Коректори   Людмила Бойчук, Олена Апетрі

Формат 70x100/16. Умов. друк арк. 11,7. Обл.-вид. арк. 16,0. Тираж 1057 пр. Зам. №752.

Свідцтво про внесення
до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ЧЦ №1 від 10.07.2000 р.

телефони
[0372]

Приймальня 552 943

Друкарня 526 353

Реалізація 526 956

Бухгалтерія 527 049

адреса
58000, м. Чернівці,
вул. Радищева, 10

e-mail
info@bukrek.net

факс
[0372] 552 943

web-сайт
www.bukrek.net